

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Kulttuurijuntu

Ehdotus Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaksi

Fanniina Tuomola

Kulttuurituottaja
(240 op)

8/2021

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Tekijä: Fanniina Tuomola

Opinnäytetyön nimi: Kulttuurijunttu – Ehdotus Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaksi

Sivumäärä: 42 ja 6 liitesivua

Työn ohjaaja: Päivi Ruutiainen

Työn tilaaja: Alavuden kaupungin sivistyspalvelut

Opinnäytetyön tavoite oli tuottaa Alavuden kaupungille kulttuurikasvatussuunnitelma. Työssä tutkittiin koulujen ja kaupungin olemassa olevia kulttuurikasvatuksellisia rakenteita ja niiden mahdollisuuksia kulttuurikasvatussuunnitelmassa, sekä kulttuurikasvatuksellisia osa-alueita, joita ei perusopetuksessa vielä ole otettu huomioon. Kulttuurikasvatussuunnitelma on perusopetuksen, kunnan kulttuuri-, nuoriso- ja kirjastopalveluiden sekä kulttuurilaitosten ja yhdistysten yhteistyötä ohjaava suunnitelma.

Työn tilaaja oli Alavuden kaupungin sivistyspalvelut. Kirjoittaja työskenteli Alavuden kulttuuripalveluiden tapahtumatuottajana vuodesta 2019 vuoden 2021 syksyyn. Työnkuvaan kuuluivat muun muassa kulttuuri-ohjaajan työt kaupungin kouluilla osana kulttuuripalveluiden kulttuurikasvatustoiminnan kokeilua. Kokeilu koettiin tärkeäksi ja arvokkaaksi työksi sekä kulttuuripalveluissa että kouluyksiköissä. Kirjoittajan näkökulma tiedonhaun ohella perustui näihin käytännön kokemuksiin ja hiljaiseen tietoon kulttuurikasvatusta antavana ohjaajana Alavuden kaupungin organisaatiossa.

Työssä kartoitettiin jo olemassa olevia suomalaisia kulttuurikasvatussuunnitelmia, ja pääpaino pidettiin asukasluvultaan ja kulttuurilaitosten määrältään Alavuteen verrattavissa olevissa kaupungeissa ja kunnissa. Työssä tarkasteltiin viittä kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja –polkua benchmarking-menetelmällä. Selvityksen kohteena olivat Eura, Eurajoki, Iisalmi, Lapinlahti sekä Nivala.

Kulttuurikasvatussuunnitelma valmistui toukokuussa 2021 ja se esiteltiin ja luovutettiin sivistystoimenjohtajalle, koulujen johtajille sekä sivistyslautakunnalle. Kehittämistyön lopputulosta kiiteltiin ja se otettiin käyttöön syksyllä 2021 sivistystoimen johtajan johdolla.

Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma – Kulttuurijunttu – antaa uuden näkökulman ja esimerkin kulttuurikasvatustoiminnan toteuttamiselle kunnissa ja pyrkii vahvistamaan lastenkulttuurin asemaa alueellisesti ja valtakunnallisesti.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management 240 ECTS

Author: Fanniina Tuomola
Title: Kulttuurijuntu - Proposal for a cultural education plan for the city of Alavus
Number of Pages: 42 and 6 attachment pages
Supervisor: Päivi Ruutiainen
Subscriber: Education Services of Alavus

The aim of this thesis was to produce a cultural education plan for the city of Alavus. The work examined the existing cultural education structures of schools and the city and their possibilities in the cultural education plan, as well as the cultural education aspects that have not yet been taken into account in primary school education. The cultural education plan guides the co-operation between education, the municipality's cultural services and cultural institutions and associations.

The client of the work was the education services of Alavus. The author worked as an event producer for cultural services from 2019 to the fall 2021. The job description included, among other things, the work of a cultural director in the city's schools as part of an experiment in cultural education activities for cultural services. The experiment was perceived as important and valuable work in both cultural services and school units. In addition to information retrieval, the author's perspective is carried out on these practical experiences and tacit knowledge as a cultural education instructor in the organization of the City of Alavus.

The work mapped existing Finnish cultural education plans, and the main focus was on cities and municipalities comparable to Alavus in terms of population and number of cultural institutions. The work examined five cultural education plans and paths. The method used in the mapping was benchmarking, ie peer review. The subjects of the benchmarking were Eura, Eurajoki, Iisalmi, Lapinlahti and Nivala.

The cultural education plan was completed in May 2021 and was presented and handed over to the Executive Director of Education, school leaders and the Board of Education. The outcome of the development work was praised and will be commissioned in the fall of 2021 under the leadership of the Director of Education.

Cultural education plan of Alavus – Kulttuurijuntu – provides a new perspective and example for the implementation of cultural education activities in municipalities and seeks to strengthen the position of children's culture regionally and nationally.

Keywords: culture, cultural education, cultural education plan, Alavus

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1	Kehittämistarve ja tavoitteet	7
2.2	Kehittämistyön lähestymistapa	8
2.3	Benchmarking	9
3	KULTTUURIKASVATUKSEN KÄSITTEET	11
3.1	Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt	12
3.2	Kunnan kulttuuritehtävä	14
3.3	Lastenkulttuuri kulttuuripolitiikassa	15
3.4	Kulttuuri opetuksessa	16
4	ALAVUDEN KULTTUURIMILJÖÖ	21
5	KEHITYSTYÖ ELI AINEISTON PURKU	23
5.1	Esikuva-arviointi	24
5.1.1	Eura ja Eurajoki	25
5.1.2	Iisalmi ja Lapinlahti	27
5.1.3	Nivala	28
6	ALAVUDEN KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA	30
6.1	Sisällöt alakouluihin	33
6.2	Sisällöt yläkouluihin	34
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7.1	Suunnitelman jalkauttaminen ja jatkokehitys	37
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Tämä kehittämistyö ja sen tuotoksena syntynyt kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurijuntu esittää konkreettisia toimenpiteitä Alavuden koulujen käyttöön kulttuurikasvatuksen vahvistamiseksi, jotta kulttuuri ja taide saadaan entistä tasa-arvoisemmin lasten ja nuorten ulottuville. Toimenpiteiden tavoite on vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia, rohkaista heitä omaan luovaan työhön, vahvistaa lastenkulttuurin arvostusta sekä tarjota konkreettisia työkaluja lasten ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille.

Kulttuurijuntu-termi on tätä opinnäytetyötä ja sen lopputuotetta varten keksitty murteella höystetty toisinto kulttuuripolku-sanasta, jossa juntu on eteläpohjalainen muresana sanalle metsäpolku. Sana esiteltiin minulle vapaamuotoisessa keskustelussani opinnäytetyöhöni liittyen alavutelaisten ihmisten kanssa, jotka ehdottivat minulle kyseisen sanan käyttöä. Halusin ottaa kulttuurikasvatussuunnitelman nimeen itse suunnitelmallekin sopivaan tyyliin nimen, joka peilaa sen toimintaympäristöä ja paikallista kulttuuriperintöä.

Olen työskennellyt Alavuden kaupungin kulttuuripalveluissa tapahtumatuottajana vuodesta 2019 vuoteen 2021. Yhtenä työni painopisteistä on ollut lastenkulttuurin edistäminen sekä tuottajana että kulttuuriohjaajana. Kulttuuri- ja taideohjaajan työni perustuu teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseeni ja aiempiin lastenkulttuurin parissa tekemiini tehtäviin mm. lastenteatterin ohjaajana.

Alavuden kunnalla ei ole ollut resursseja kulttuurikasvatuksen tuotanto- ja toimintatapojen kehittämistyöhön, vaikka sen tarpeellisuus mainittiin minulle jo haastattelussani tähän kyseiseen tehtävään. Nyt kulttuurituotannon opinnäytetyönä ja kehittämis-tehtävänä minulle avautui mahdollisuus kehittää kulttuuritoimintaa ja -kasvatusta Alavuden kunnassa.

Kulttuurikasvatussuunnitelmista on tehty muutamia amk- ja yamk-opinnäytetöitä sekä pro gradu -tutkielmia. Tutkin mm. Taiju Kiesilän Metropolia-ammattikorkeakoulun yamk-opinnäytetyötä Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa – kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa sekä Leea Kavoniuksen opinnäytetyötä Lohjan kaupungin Kulttuuripolku – Toimintamallin

kehittäminen, joista Kiesilän tekemiä tutkimuksia käytän hyödykseni tämän opinnäytetyön viimeisessä kappaleessa, kun käsittelen kulttuurikasvatussuunnitelman jalkauttamista ja jatkokehitystä.

Kavonius kirjoittaa omassa opinnäytetyössään kunnan kulttuuripalveluiden työntekijän näkökulmasta – joka on sama kuin oma työroolini tämän kehittämistyön parissa. Kavonius pystyy omassa työssään osallistamaan Lohjan kulttuurikasvatussuunnitelman parissa työskentelevää henkilöstöä jo kehitysprosessin alkuhetkistä lähtien, jolloin suunnitelman jalkauttaminen tapahtunee orgaanisemmin ja luontevammin osaksi yksiköiden arkea. (Kavonius 2012.)

Oma lähestymistapani jalkauttamiseen on täysin erilainen kuin Kavoniuksen esittämässä kehitystyössä työsuhteeni päättymisen ja tähän opinnäytetyöhön annettujen resurssien vuoksi. Tämän vuoksi päätin tuottaa Kulttuurikasvatussuunnitelma-kehitystyöni omaan ammattitaitooni, havaintoihini ja tutkimusmenetelmiini perustaen valmiiksi ehdotukseksi ennen sen tarkempaa esittelemistä sidosryhmille ja kunnan johdolle. Pyrin tarjoamaan tähän opinnäytetyöhön oman näkemykseni kulttuurikasvatussuunnittelusta, jonka jälkeen suunnitelma siirretään sivistyspalveluiden toimeenpantavaksi ja jalkautettavaksi. Pyrin antamaan myös näkökulman jalkauttamisprosessiin helpottaakseni sen käyttöönottoa.

Tämä valmis suunnitelma tullaan esittelemään Alavuden kaupungin sivistyspalveluiden johdolle, joiden päätösten varassa on suunnitelman edistäminen ja sen jalkauttaminen osaksi kunnan opetus- ja kulttuuritoimintaa.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

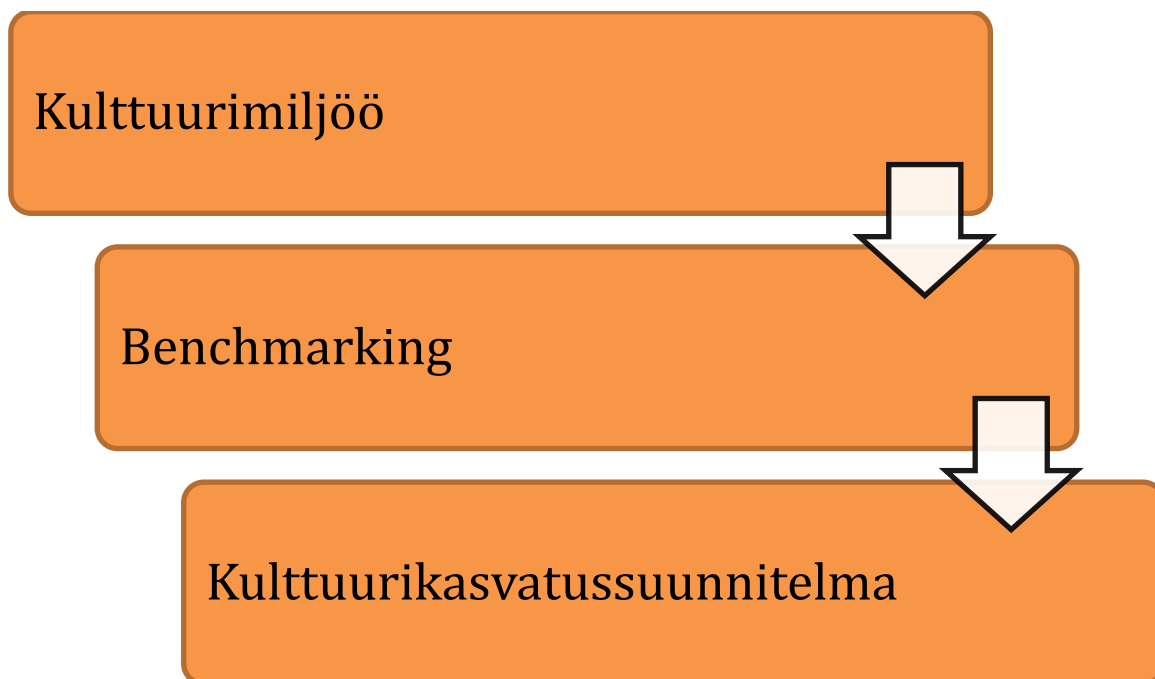
2.1 Kehittämistarve ja tavoitteet

Kehittämistyöni tavoitteena oli Alavuden kaupungin sivistyspalveluiden johtajan ja kulttuuripalveluiden vapaa-aikasihteerin ehdottamana kulttuurikasvatussuunnitelma peruskoulun tarpeisiin. Tämän kehittämistyöni toisena näkökulmana on koulujen, kulttuuripalveluiden ja alueen kulttuuritoimijoiden yhteistyön kehittäminen kulttuurikasvatuksen parissa. Tavoitteena on luoda rakenteita, jotka helpottavat kulttuuripolku-mallin tuottamista ja Alavuden kulttuuripalveluiden lastenkulttuurin kehittämistä.

Opinnäytetyöni tavoitteet rajautuivat omien havaintojeni, organisaation johdon sekä yleisen kulttuuripoliittisen ilmapiirin pohjalta käsittelemään kuntaorganisaation yksiköiden välisen yhteistyön kehittämistä kulttuuripolku-mallissa, sen vuoksi ja sen avulla. Tavoitteena oli tuottaa toimiva kulttuurikasvatussuunnitelma kaikkien alueen koulujen käyttöön, jossa otetaan huomioon alueellinen kulttuuriperimä sekä kulttuurimiljöön eli kulttuuriympäristö ja olemassa olevat kulttuurilaitokset ja -toimijat.

Kehittämistyö etenee suunnittelusta toteutuksen kautta arviointivaiheeseen. Kehittämistyö on suunnitelmallista ja itsekriittistä työtä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009.) Kehittämisprosessi on aikaa vievää työtä, ja työhön käytettävien resurssien varjossa tämä opinnäytetyö on vain osa Alavuden kaupungin lastenkulttuurin kehittämisprosessia. Lastenkulttuurin kehittäminen ja kulttuuripolun jalkauttaminen jatkuu opinnäytetyön jälkeen Alavuden kaupungin sivistyspalveluiden sisäisenä prosessina.

Kuvio 1 kuvaa kehittämistyöni prosessia lineaarisena jatkumona. Todellisuudessa askelia otettiin myös taaksepäin uuden tiedon varjossa, ja aiempia askelia selkeytettiin ja pyrittiin tarkastelemaan kriittisesti. Selkeyden vuoksi kirjaan askeleet alla esitettyyn muotoon.

Kuvio 1: Kehittämistyön prosessi

2.2 Kehittämistyön lähestymistapa

Kehittämistyötä voi lähestyä monin eri tavoin, ja ennen varsinaisten tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmien valintaa kannattaakin pysähtyä miettimään minkälaisen lähestymistavan mukaisesti kehittämistyötä aletaan suunnitella. Lähestymistavan valinta ohjaa kehittäjän menetelmävalintoja ja lisää kehittämistyön tutkimuksellista otetta. Lähestymistapaa ei kannata kuitenkaan lähestyä mustavalkoisesti, vaan tutkimuksellisessa kehittämistyössä kehittäjä voi poimia kustakin lähestymistavasta kehittämistyöhön sopivat piirteet. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 51–52.) Kulttuurikasvatussuunnitelman laadinta kehittämistyönä pitää sisällään piirteitä sekä tapaus- tutkimuksesta että konstruktiiivisesta tutkimuksesta, kuitenkin painottuen vahvasti jälkimmäiseen.

Tapaus- tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasti kohteesta, jolloin sen pääpaino on tutkimuksen perinteissä kehittämistoiminnan sijaan. Tapaus- tutkimuksella pyritään ymmärtämään syvällisesti työyhteisön tai organisaation toimintaa, jonka pohjalta tuotetaan kehittämis- ehdotuksia. (Ojasalo ym. 2009, 37–38.) Kehittäjänä koen tärkeäksi kehitystyössä mukana olevan organisaation ja sen yksiköiden toiminnan syvällisen ymmärtämisen, jotta kehitystyöni pystyy konkretisoitumaan ja se

on mahdollista niveltää osaksi organisaation toimintaa. Kuitenkin kehittämistyöni pääasiallisena tavoitteena on luoda uusi konstruktio – kulttuurikasvatussuunnitelma.

Konstruktiiivinen tutkimuksen lähtökohtana on luoda jokin konkreettinen tuotos, esimerkiksi ohje tai käsikirja, menetelmä, malli tai suunnitelma. Tavoitteena on kehittää uusi rakenne, jonka luomiseksi tarvitaan sekä teoreettista että käytännöstä kerättävää tietoa. (Ojasalo ym. 2009, 38, 65.)

Konstruktiiivinen tutkimus ja innovaatioiden tuottaminen muistuttavat lähestymistapoina toisiaan (Ojasalo ym. 2009, 65). Kulttuurikasvatussuunnitelmat tai kulttuuripolut ovat kuitenkin käytössä jo useissa Suomen kunnissa ja kaupungeissa, joten kehitystehtävässäni ei ole kyse uuden innovaation luomisesta, vaan ennemmin sen jalkauttamisesta uudelle paikkakunnalle. Tutkimus tulee myös nojaamaan ja ottamaan vaikutteita jo olemassa olevien suunnitelmien muodosta ja sisällöstä, jolloin konstruktiiivisen tutkimuksen lähtökohta vahvistuu.

Konstruktiiivisen tutkimuksen tuotokset ovat kehitystyössä syntyneitä rakenteita, joita arvioidaan niiden käytännön hyödyn perusteella (Ojasalo ym. 2009, 65.) Tässä kohtaa kirjallinen kehitystyöni poikkeaa konstruktiiivisestä tutkimuksesta, sillä tämä kehitystyö ei pidä sisällään tulosten arviointia. Opinnäytetyön laajuuden vuoksi olen joutunut rajaamaan työni käsittelemään ainoastaan kulttuurikasvatussuunnitelman tuottamista. Ratkaisujen laatimisen jälkeen konstruktiiivinen tutkimus perinteisesti testaa ratkaisun toimivuutta sekä pyrkii osoittamaan konstruktion oikeellisuuden (Ojasalo ym. 2009, 67). Kehittämistyötäni pyritään kuitenkin organisaatiossa jatkamaan ja tuloksia arvioimaan ja edelleen kehittämään. Listaan tämän opinnäytetyön viimeisessä kappaleessa muutamia asioita, joita jalkauttamisprosessissa kannattaa ottaa huomioon.

2.3 Benchmarking

Kehittämistyön menetelmien valinnassa tärkeimmäksi menetelmäksi nousi benchmarking eli esikuva-arviointi, koska vertailukelpoista materiaalia löytyy runsaasti. Benchmarking vaatii perusteellisen pohjatyön toteuttamista, jossa ensin löydetään kehittämistä kaipaava kohde ja etsitään sopivat vertailukumppanit (Ojasalo ym. 2009, 163).

Kehittämistyötäni varten tutkin muiden Suomen kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmia ja etsin kuntia, joiden asukasluku ja kulttuurimiljö on lähellä Alavuden kaupunkia. Benchmarkingissa tietoa pyritään keräämään järjestelmällisesti niin, että saadaan ymmärrys muiden organisaatioiden toimivista käytännöistä ja sovelletaan niitä kriittisesti ja luovasti oman organisaation yhteyteen (Ojasalo ym. 2009, 164). On tärkeä huomata arvioinnista saatujen tietojen perusteella ne elementit, joista voidaan oppia uutta ja ne, jotka voidaan suoraan soveltaa osaksi omaa toimintaa ja mikä taas vaatii uudenlaisen ratkaisun löytämistä.

Vertaisarvioinnin materiaaliksi valitsin jo olemassa olevia kulttuurikasvatussuunnitelma-dokumentteja Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta. Tutustuin kaikkiin olemassa oleviin kulttuurikasvatussuunnitelmiin pintapuolisesti ja valitsin niiden joukosta kuusi kehittämistyöhöni sopivaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa, joiden sisällöt, toteutustavat ja teemat vaihtelivat. Tärkeimpänä kriteerinä valitsemilleni kulttuurikasvatussuunnitelmille oli kuntien koko asukasluvulla mitattuna ja niiden sisältöjen laatu verrattuna Alavuden kaupungin kulttuurimiljöeseen ja sen mahdollisuuksiin kulttuurikasvatuksessa.

3 KULTTUURIKASVATUKSEN KÄSITTEET

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla on monta nimeä ja niiden sisällöissä on runsasta vaihtelua, mikä johtuu siitä, ettei niille ole tehty valtakunnallista linjausta (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b). Jokainen suunnitelma on räätälöity tietyn kunnan ominaispiirteiden mukaan kunnan omia tarpeita vastaavaksi. Yleisimmin käytettyjä termejä kulttuurikasvatussuunnitelman lisäksi ovat kulttuuripolku, -opetussuunnitelma, -kalenteri, -reitti ja -rappuset (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b).

Kulttuuriopetussuunnitelma tuotetaan usein osaksi kunnallista opetussuunnitelmaa opetusta ohjaavaksi asiakirjaksi, jolloin niissä painottuu usein paikallisen kulttuurin tuntemus. Opetussuunnitelma itsessään määrittelee, mitä on tarkoitus oppia ja antaa virikkeitä, miten se opitaan. (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b.) Kulttuuriopetussuunnitelma sysää usein vastuun kulttuurikasvatuksesta koulujen ja niiden henkilöstön vastuulle, ottamatta huomioon kunnan ja kuntaorganisaation kulttuuripalveluita, joiden perustehtävään kulttuurin tasa-arvoinen edistäminen kuuluu. Käsittelen kunnan kulttuuripalveluiden tehtäviä tarkemmin myöhemmässä luvussa.

Kulttuuripolku-termi ottaa huomioon sekä koulut että kunnan kulttuuritoimijat, vahvistaen näin ollen eri organisaatioiden yhteistyötä kulttuurikasvatustyössä. Kulttuuripolku kertoo konkreettisesti, missä vaiheessa perusopetusta tehdään mitäkin. Esimerkiksi millä luokka-asteella tehdään vierailu alueen taidekeskukseen tai osallistutaan taidekasvatustyöpajaan. Kulttuuripolku helpottaa kulttuurikasvatuksen aikatauluttamista ja resursointia. (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b.) Kulttuuripolku muotona mahdollistaa monialaisen yhteistyön ja jakaa sen vaatimia resursseja monen toimijan kesken. Kulttuuripolun avulla luodaan jatkuvuutta ja täsmällisyyttä kulttuurikasvatukseen.

Kulttuurikalenterin laatiminen on kulttuuritoimijoiden työkalu, johon valikoidaan tietoa alueen lastenkulttuuripalveluista. Kalenteri tukee kulttuurikasvatussuunnitelman käytännön toteutusta. (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b.) Kulttuurikalenteri on mainio työkalu alueille, joissa lastenkulttuurin parissa työskentelee paljon toimijoita. Se ei kuitenkaan palvele pienempien kaupunkien ja kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmaa siinä mielessä, että tarjontaa on usein niukasti ja sitä vahvistetaan esimerkiksi suoraan kouluille ostetuilla vierailuesityksillä ja taiteilijavierailuilla.

Käytän tässä työssä termejä kulttuurikasvatussuunnitelma sekä kulttuuripolku-sanasta jatkettua omaa termiäni kulttuurijuntu. Käytän suunnitelma-sanaa sen tuottaman assosiaation vuoksi. Kulttuurikasvatussuunnitelma kuulostaa sanana siltä, että se on tehty kehittämisprosessina ja ajatuksen kanssa, mikä sopii paremmin opinnäyte-työn tyyliin sekä antaa mielestäni ammatillisen kuvan myös tilaajan tilaamasta tuotteesta.

3.1 Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt

Kulttuurikasvatussuunnitelma on koulujen ja kunnan kulttuuritoimijoiden yhteistyössä rakennettu perusopetuksen työkalu, jota käytetään kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatuksen toteutukseen. Kulttuurikasvatussuunnitelma on kuntakohtainen ja nojaa kunnan omaan kulttuuriympäristöön sekä lasten ja nuorten omaehtoiseen toimintaan. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutus perustuu opetussuunnitelmaan ja tekee koulujen kulttuurikasvatustyöstä tavoitteellista ja tasa-arvoista. Kulttuurikasvatus ei koske pelkästään taide- ja taitoaineita, vaan nivoo yhteen kaikki oppiaineet edistämällä elinikäisen oppimisen periaatteita. Kulttuurikasvatussuunnitelma hyödyttää oppilaita, opetushenkilökuntaa ja kouluyksiköitä, alueen kulttuuritoimijoita ja taiteilijoita, sekä tuo kuntaan uudenlaista elinvoimaa. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a.)

Kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönotto varmistaa kunnan kaikkien koulujen oppilaille tasa-arvoisen mahdollisuuden tutustua ja osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. Suunnitelmalla pyritään tuomaan paikallinen lähikulttuuri ja alueellinen kulttuuriperintö osaksi oppilaiden arkea ja annetaan mahdollisuus tutustua kulttuurien moninaisuuteen. Kulttuuri itsessään tarjoaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin, se vahvistaa luovuutta ja itsetuntoa sekä kehittää kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurikompetenssia. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a.) Kulttuurikompetenssilla tarkoitetaan yksilön kykyä käyttää, omaksua ja muokata kulttuuria (Seirala 2012, 9). Oppiaineraajat ylittävä kulttuurikasvatus edistää muiden oppiaineiden oppimista tuomalla oppimisen tueksi uusia luovia työskentelytapoja ja menetelmiä. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2016 kulttuurikasvatussuunnitelma mainitaan työkaluna, jolla pystytään toteuttamaan opetussuunnitelman tavoitteet monipuolisesti. Se perustuu paikallisten opetus- ja kulttuuritoimijoiden yhteistyöhön mahdollistaen monialaisten oppimiskokonaisuuksien rakentamisen ja ilmiölähtöisen oppimisen toteuttamisen. Kulttuurikasvatussuunnitelma tukee koulujen kulttuurikasvatustyötä vakiinnuttaen kulttuuri- ja taidesisältöjä koulujen arkeen ja tekemällä kulttuurikasvatuksesta koordinoitua ja ennakoitavaa. Se mahdollistaa pitkäjänteisen kulttuurikasvatuksen helpottaen opettajien työtä, koska se poistaa taakan yksittäisen opettajan, koulun kiinnostuksen vaikutuksen tai taloudelliset haasteet. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a).

Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutus opetuksessa on myös suoraan sidoksissa alueelliseen taiteen kehittämiseen ja kulttuuritoimijoiden ja taiteilijoiden työllistymiseen. Suunnitelma lisää kulttuuripalveluiden kävijämääriä ja rakentaa vahvaa yleisöpohjaa alueellisesti kasvattaen tulevaisuuden kulttuuri- ja taideyleisöä. Suunnitelma auttaa myös lapsille ja nuorille suunnatun tarjonnan kehittämässä ja mahdollistaa oman kunnan kulttuuristen erityispiirteiden ja erityisosaamisen esiintuomisen, jolla juurrutetaan asukkaita asuinympäristöönsä. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmat tukevat hienosti myös uuden kuntien kulttuuritoimintalain tavoitteita. Lain tavoitteena on mm. tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan, vahvistaa väestön hyvinvointia ja osallisuutta. Laissa kunnan tehtävä on mm. edistää kulttuurin ja taiteen saatavuutta ja monipuolista käyttöä, luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteen tekemiselle, edistää harrastamista ja edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä. (Hangasluoma 2020.)

Maaliskuussa 2019 voimaan tulleessa laissa kuntien kulttuuritoiminnasta on säädetty kulttuuritoiminnan tarkoittavan sellaista toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen saatavuutta, käyttöä sekä tekemistä ja harrastamista. Kuntien kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan myös taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019 1§.) Tämän soveltamisalan mukaan on kunnan kulttuuripalveluiden tehtävänä valmistaa kunnan ja sen perusopetuksen käyttöön kulttuurikasvatussuunnitelma.

3.2 Kunnan kulttuuritehtävä

Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 1§)

Lain tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat tasa-arvo, kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu, demokratia, kestävä kehitys ja asukaslähtöisyys (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 2§). Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on varmistaa kulttuurikasvatuksen tasa-arvoisuus kunnassa sekä esitellä kulttuurin monimuotoisuutta ja antaa mahdollisuus vuoropuhelulle lapsesta alkaen.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta määrittelee kunnalle neljä tavoitetta liittyen kunnan kulttuuritoimintaan. Ensimmäisenä tavoitteena on tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 2§.) Kulttuurikasvatussuunnitelmalla tämä tavoite laiteetaan lasten ja nuorten kohdalla konkreettiseen muotoon. Suunnitelma myös mahdollistaa kulttuurin tasa-arvoisen kokemuksen kohderyhmän kohdalla. Lain toinen tavoite on edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 2§).

Kolmas tavoite on vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä taiteen ja kulttuurin keinoin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 2§). Osallistaminen tulee aloittaa jo lapsuudessa kulttuurikasvatuksen keinoin, jotta kynnys taiteen ja kulttuurin sisältöihin osallistumiseen ei aikuisiällä kasva liian suureksi, jolloin tavoitteen täyttäminen vaikeutuu.

Kuntalain mukaan kulttuuritoiminnan tavoitteena on luoda edellytyksiä paikallisen elinvoiman kehittymiselle ja sitä tukevalle luovalle toiminnalle kulttuurin ja taiteen keinoin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 2§). Kulttuurikasvatussuunnitelman kokonaisvaltaisella luovuuden lisäämisellä ja sen arvostamisella luodaan innovatiivista väestöä, jolla on mahdollisuus luovaan ongelmanratkaisukykyyn ja yhteistyöhön yli

toimialarajojen yhteistoiminnallisen kasvatuksen myötä. Kulttuurikasvatussuunnitelma lisää paikkakunnan sosiaalista pääomaa ja antaa työkaluja näiden innovaatioiden käyttöönottoon.

Yksinkertaisesti sanottuna kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Käytännössä tämä pitää sisällään monenlaisia toimintoja ja velvollisuuksia, joista kulttuurikasvatussuunnitelma on yksi. Laissa kuntien kulttuuritoiminnasta kolmannessa momentissa mainitaan sekä kunnan tehtävä edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä, sekä tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 3§). Kuntalain määritysten mukaan kulttuurikasvatussuunnitelma on ehdottoman tärkeä osa kunnan kulttuuri- ja sivistyspalveluiden toimintaa, ja se tuleekin toteuttaa aktiivisella vuoropuhelulla toteuttamassa olevien osapuolten välillä.

3.3 Lastenkulttuuri kulttuuripolitiikassa

Kaikki ovet, jotka lapset pystyvät avaamaan, ovat lastenkulttuuria. (Opetusministeriö 1979, 3).

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lapseksi jokaisen alle 18-vuotiaan henkilön (Yhdistyneet Kansakunnat 1959 1§). Nuorisolain mukaan nuoreksi henkilöksi määritellään jokainen alle 30-vuotias (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017 2§). Tässä opinnäytetyössä käsitellään perusopetuksen alaisuudessa olevia lapsia ja nuoria ja nivotaan heidät tutkimuksen selkiyttämiseksi yhdeksi ryhmäksi, jonka ikäjakauma on n. 7–16-vuotta.

Lasten- ja nuortenkulttuurilla tarkoitetaan lapsille ja nuorille suunnattua tai heidän suosimaansa kulttuuria (Anttila ym. 2009, 15). Lasten omaa kulttuuria on kaikki lasten toiminnot ilman aikuisten läsnäoloa ja lastenkulttuuria syntyy ja leviää sinne, missä on riittävästi lapsia – ilman lastenkulttuuripoliittisia toimenpiteitäkin (Anttila ym. 2009, 25). Tässä kontekstissa painopiste on kuitenkin joukon luomassa erilliskulttuurissa ja käyttäytymiskulttuurissa, josta on erotettava taiteeseen ja luovuuteen pohjaava kulttuuri, jota kulttuurikasvatussuunnitelmilla pyritään edistämään.

Perusopetuksen perusteissa lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joten myös kulttuurikasvatussuunnitelman tulee ottaa lasten oma ääni huomioon. Tällöin kulttuurikasvatussuunnitelma tulee joko tehdä jokaisen lapsen, luokan tai ryhmän kohdalla uudelleen tai suunnitelma on luotava niin, että lapsilla ja heidän muodostamillaan ryhmillä on vapaus osallistua ja valita itse oman kulttuuripolkunsa kulkusuunta.

Opinnäytetyöni ja tapahtumatuottajan resurssini eivät valitettavasti mahdollista tällaista lasten ja nuorten osallistamista tähän kyseiseen opinnäytetyöprosessiin, joten ehdotan vahvasti heidän mukaansa ottamista kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämisvaiheissa tulevana vuosina. Tähän asiaan palaan vielä opinnäytetyön viimeisessä luvussa.

Lastenkulttuuri ei ole – eikä se saa olla – olemassa pelkästään siksi, että se olisi hyödyllistä ja sosiaalistaisi yksilöä, valmistuen tätä näin aikuisuutta varten (Anttila ym. 2009, 30). Kulttuurilla ja taiteella on itseisarvonsa aina siinä hetkessä, milloin se koetaan tai sitä harjoitetaan, ja se kuvaa tekijänsä ja kokijansa juuri sen hetkistä maailmaa. 1980–90-luvun taitteessa syntynyt ns. uusi lapsitutkimus kritisoi vahvasti näkökulmaa, jossa lapsuus määritellään vajavaisuutena matkalla kohti aikuisuutta (Anttila ym. 2009, 28). Ennen tätä uutta tutkimusta lapset nähtiin kuuluvan aikuisille ja varsinkin perheille, eikä näkökulma ollut lapsissa tai heidän kokemuksissaan (Anttila ym. 2009, 29). Nykyään länsimaisessa kulttuurissa korostuvat lapsen huolenpidon ja hoidon tarve, joka määrittää lasten yhteiskunnallista asemaa ja heihin liittyvää päätöksentekoa ja toimintaa myös kasvatusinstituutioissa (Nummenmaa ym. 2008, 19).

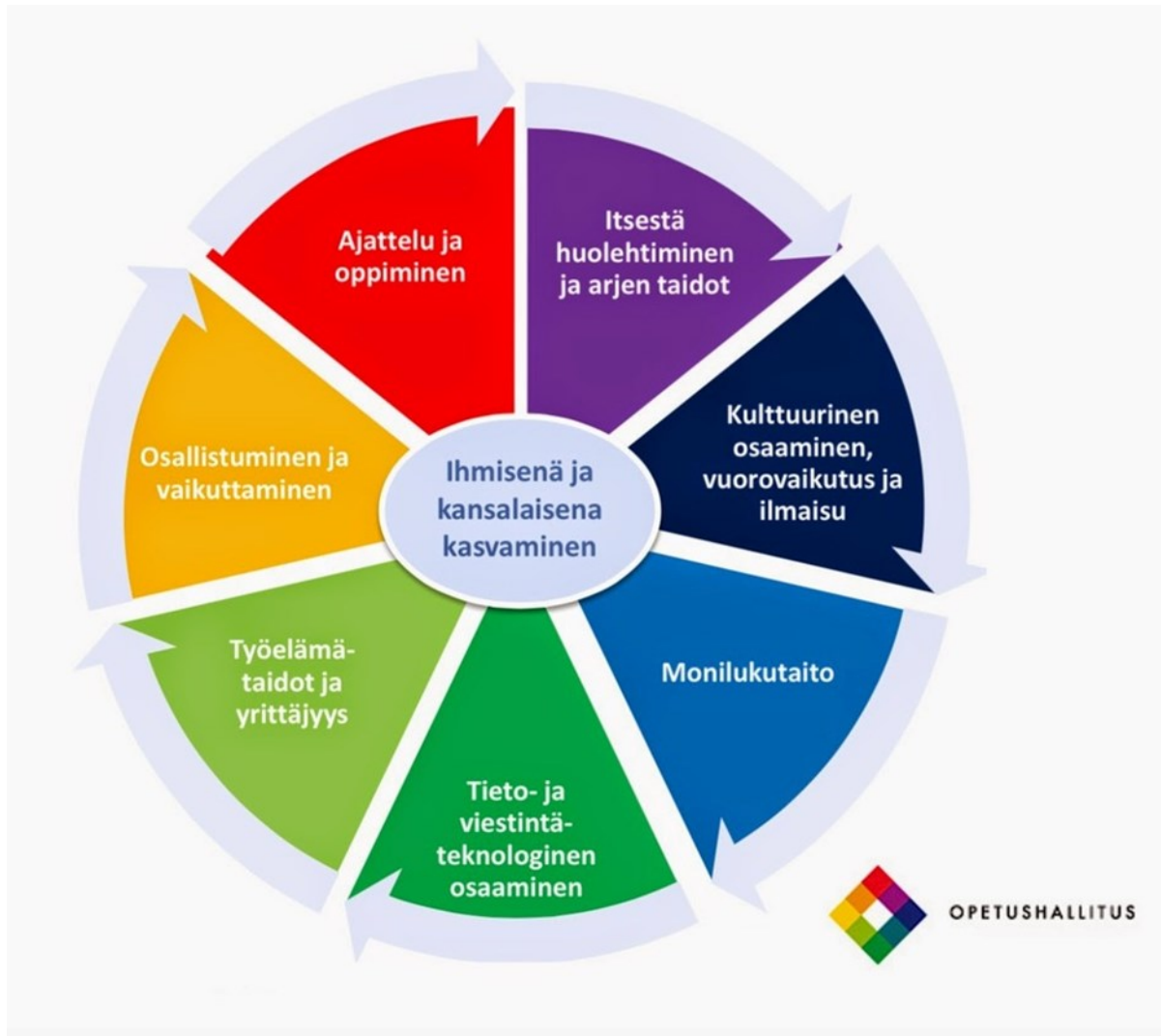
Myös lastenkulttuurin kuntavaaliohjelma 2021 vaatii lastenkulttuurin huomioon ottamista kuntapoliittisella tasolla. Ohjelma vaatii, että lapsia ja nuoria on kuultava heitä koskevassa kulttuuripoliittisessa päätöksenteossa ja heille on tarjottava laadukasta ja taiteellisesti korkeatasoista lastenkulttuuria. (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021a.)

3.4 Kulttuuri opetuksessa

Perusopetusta voidaan tarkastella opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, tulevaisuustehtävän ja kulttuuritehtävän näkökulmasta. Perusopetuksen kulttuuritehtävän tarkoituksena on edistää monipuolista kulttuuriosaamista ja kulttuuri-

perinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman henkilökohtaisen kulttuurisen pääoman ja kulttuuri-identiteetin rakentamisessa. Kulttuuritehtävään liittyvällä opetuksella pyritään lisäämään tietoa ja ymmärrystä kulttuurien moninaisuudesta ja oman toimijuuden mahdollisuudesta kulttuurin menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoissa. (Opetushallitus, 2014. 18.)

Kuva 1: Laaja-alaisen oppimisen osa-alueet.

Opetussuunnitelman perusteet esittää perusopetuksen tavoitteeksi oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittämisen, jolla tarkoitetaan tietotaidon, arvojen, asenteiden ja

tahdon muodostamaa kokonaisuutta ja kykyä käyttää näitä taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. (Opetushallitus, 2014. 20.) Seuraavassa esittelen seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta. Kyseiset osaamiskokonaisuudet otetaan huomioon kulttuurikasvatussuunnitelmassa, ja jokainen osaamiskokonaisuus on edustettuna myös kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöissä.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) luo perustaa kaiken osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Olennaista on se, miten oppilaat oppivat tekemään havainnot ja tuottamaan ja jakamaan omia ideoitaan ja tietoa, joka voi rakentua sekä tietoisesti päättelämällä että intuitiivisesti. Luovalla ja tutkivalla työskentelyllä, yhdessä tekemisellä ja mahdollisuudella syventyä tekemäänsä edistetään ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä. (Opetushallitus, 2014. 20.) Nämä työskentelytavat ovat myös minkä tahansa taiteellisen prosessin kulmakiviä, joita oman taiteen luominen yksin tai yhteistoiminnallisesti kehittää. Oppilaita pyritään rohkaisemaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä sekä pohtimaan asioita eri näkökulmista, kysymään kysymyksiä ja etsimään vastauksia (Opetushallitus, 2014. 20). Leikit, fyysinen tekeminen ja muut toiminnalliset toimintatavat sekä tietysti taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat luovaa ajattelua ja innovaatioiden luomista (Opetushallitus, 2014. 21).

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ohjaa oppilaita kulttuurimerkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja positiivisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Osaamiskokonaisuus rakentaa ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista ja vuorovaikutuksen taitoja, joilla ilmaista itseään ja omia näkemyksiään. Oppilaat oppivat oman kulttuuriympäristönsä ainutlaatuisuutta ja kulttuuriperintönsä juuria ja niiden merkityksiä ja sidoksia mm. uskontoon ja kieleen. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja havainnoimaan eri kulttuurien erityispiirteitä. Oppilaat saavat myös mahdollisuuden kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria, mikä mahdollistaa myös oman kulttuurin ja taiteen luomisen. Näiden lisäksi oppilaat kehittävät sosiaalisia taitojaan oppien itseilmaisua ja esiintymistä eri tilanteissa. Vuorovaikutuksen oppimiseen käytetään sekä kielellisen ilmaisun välineitä että visuaalista ilmaisua, kuvia, draamaa, musiikkia ja liikettä, joilla pyritään ohjaamaan oppilaita hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja ajatusten ilmaisemiseen mielikuvitusta käyttäen. (Opetushallitus, 2014. 21.)

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) kannustaa oppilaita huolehtimaan sekä itsestään että toisista, harjoittelemaan arjen tärkeitä taitoja ja lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittävät sosiaalista osaamistaan ja tunnetaitojaan, jolloin he huomaavat ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. Oppilaat myös tarkastelevat hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä turvallisuuteen liittyviä tekijöitä monissa ympäristöissä. Oppilaita opastetaan kehittämään omia kuluttajataitojaan ja tarkastelemaan teknologian monimuotoisuutta vastuullisesti ja eettisesti. (Opetushallitus, 2014. 22.)

Monilukutaidolla (L4) tarkoitetaan erilaisten, laaja-alaisten tekstien tulkitsemista, tuottamista ja arvottamista, joka auttaa oppilaita hahmottamaan ympäristöään ja identiteettiään. Teksteillä tarkoitetaan niin sanallisia, kuvallisia, auditiivisia, numeerisia kuin kinesteettisiäkin symbolijärjestelmiä, joilla ilmaista tietoa. Tekstien tulkinta ja tuotto voi tapahtua kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaidon avulla oppilaat tulkitsevat maailmaa ja hahmottavat sen kulttuurista monimuotoisuutta sekä kehittävät omaa kriittistä ajatteluaan. (Opetushallitus, 2014. 22–23.)

Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen (L5) on tärkeä kansalaistaito sekä osana monilukutaitoa että itseisarvoltaan. Se on sekä oppimisen kohde ja väline oppimiseen. Tieto- ja viestintäteknologian osaamista kehitetään neljällä alueella: 1) keskeiset käsitteet ja toimintaperiaatteet ja niiden käyttö omien tuotosten laadinnassa, 2) tekniikan vastuullisuus, turvallisuus ja ergonomisuus, 3) tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely ja 4) teknologian käyttö vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Näillä osa-alueilla tärkeässä roolissa on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä omien työskentelytapojen pohtiminen ja löytäminen. Tärkeää on myös yhdessä tekeminen ja erilaisten sovelluksien ja teknologian käyttötarkoitusten ja arjen merkityksien tunnistaminen osana vuorovaikutusta ja vaikuttamista. (Opetushallitus, 2014. 23.)

Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6) valmistaa oppilaat työelämän jatkuvasti muuttumaan luonteeseen antamalla yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työelämää kohtaan. Oppilaita opetetaan tuntemaan paikallisesti vahvoja toimialoja sekä elinkeinoelämän erityispiirteitä. Oppilaat oppivat omia vahvuuksiaan ja

huomaavat myös työelämässä tarpeellisten taitojen merkityksen ja käytön. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjäyys tulevat tutuiksi erilaisten ryhmätoiminnallisten projektien kautta. Oppilaita kannustetaan rikkaaseen vuorovaikutukseen ja sinnikkyyteen työn loppuunsaattamiseksi sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen. (Opetushallitus, 2014. 23–24.)

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7) luo perustaa oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi, jotka osallistuvat yhteiskunnan kehittämiseen demokraattisesti ja vastuullisesti. Perusopetus luo edellytykset kiinnostukselle yhteiskunnallisia ja yhteisiä asioita kohtaan, ja tarjoaa mahdollisuudet koulu-yhteisön toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Oppilaat oppivat median ja viestinnän vaikutuksista ja mahdollisuuksista osana päätöksentekoa ja oppivat hahmottamaan sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen. Yhdessä työskentely ja omien näkemysten ilmaiseminen harjaantuvat, ja asioita pyritään pohtimaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisuuden ja kestävä elämäntavan näkökulmasta. (Opetushallitus, 2014. 24.)

4 ALAVUDEN KULTTUURIMILJÖÖ

Alavus on noin 12 000 asukkaan kaupunki Etelä-Pohjanmaalla. (Alavuden kaupunki 2021c.) Alavuden kaupunkiin kuuluu myös Töysän entisen kunnan alue, jossa sijaitsee myös tunnettu Tuurin Kyläkauppa, minne sijoittuu myös suurin osa kaupunkialueen tarjonnasta. Alavuden keskusta-alueella sijaitsee suurin osa kaupungin kulttuurilaitoksista. Toki myös entisen Töysän puolella on mm. kirjasto- ja museotoimintaa.

Alavuden kaupunki ylläpitää lainmukaisesti omia kulttuuripalveluitaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) kirjastopalveluita sekä rahoittaa Lakeudenportin kansalaisopiston toimintaa (Opetusministeriö 1999.). Lakeudenportin kansalaisopisto ylläpitää kuvataitekouluja, joka antaa taiteen perusopetusta kuvataiteen saralla.

Halusin tätä osiota varten haastatella Alavuden kulttuuripalveluiden vapaa-aikasihteeriiä, joka kieltäytyi antamasta haastattelua. Käytän siis tietoperustanani Alavuden kaupungin nettisivuja ja niistä saamiani tietoja.

Kulttuuripalvelut laajensivat toimintaansa keväällä 2020 ja perusti yksikkönsä alaisuudessa toimivan Alavuden kaupunginteatterin. Keväällä 2021 kaupunginteatterin toiminta kuitenkin ajettiin nopeasti alas ja jatkosta ei ole varmuutta (kesäkuu 2021). Alavuden kaupungin nettisivuilla kuitenkin kerrotaan teatterin yhä olevan toiminnassa, joten otan sen huomioon kulttuurikasvatussuunnitelmaa laatiessani (Alavuden kaupunki 2021e).

Alavudella sijaitseva Taidekeskus Harri on lähes ympäri vuoden avoinna oleva taidemuseo vuosittain vaihtuvine näyttelyineen ja kiinteine kokoelmineen (Alavuden kaupunki 2021a, 2021b). Kulttuuriperintöä ylläpitäviä kokoelmia Harrissa ovat Alavuden veteraanien perinnehuone, joka sisältää runsaasti aineistoa talvi- ja jatkosodan ajoilta, sekä Toivo Kuula –huone, joka kertoo säveltäjämestarin alavutelaisesta alkuperästä, elämästä ja tuotannosta (Alavuden kaupunki 2021a). Näiden ja vaihtuvien taidenäyttelyiden lisäksi museolla on nähtävissä laaja Arabian maitokannukokoelma (Alavuden kaupunki 2021b).

Alavuden kirkon vieressä sijaitsevassa viljamakasiinissa toimii kesäisin Alavus-seuran ylläpitämä kotiseutumuseo. J.L Runebergin Vänrikki Stoolin tarinoiden Sotavanhusrunon mukaan nimetty Sotavanhuksen museo esittelee mm. Alavuden taistelun vai-

heita, kivikauden löytöjä, talonpoikaisesineitä sekä kirkkohistoriaa (Alavuden kaupunki 2021b.) Alavuden Töysän kylällä on oma kirkkonsa ja kulttuuritoimintaa ja kotiseutuhistoriaa esittelevä Viljamakasiini, joita ylläpitää Töysä-seura. Töysä-Seura ylläpitää myös Sepänniemen Lomakylän naapurissa sijaitsevaa Töysä-museota, jonka näyttely keskittyy vuosisadan vaihteen ja sota-ajan paikallishistoriaan (Alavuden kaupunki 2021b).

Alavudella toimii kaksi kirjastoa, toinen Alavuden keskustassa ja toinen Töysässä. Näiden lisäksi Alavudella kiertää kirjastoauto, jolloin kirjastopalvelut on lähes kaikkien saavutettavissa. (Alavuden kaupunki 2021d.) Kirjastoissa järjestetään kirjastopalveluiden lisäksi erilaisia tapahtumia, taiteilijavierailuja ja tempauksia. Näiden lisäksi Alavudella on joukko yhdistyksiä, jotka tuottavat kulttuuripalveluita harrastetoimintana ja alueella toimii myös Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopisto, joka tarjoaa musiikkiopintoja ja järjestää omia tapahtumiaan ja konsertteja.

Alavuden kaupungin sisällä olevien kulttuuriympäristöjen ja -kohteiden lisäksi noin tunnin ajomatkan päässä Alavudelta sijaitsee Seinäjoen kaupunki, jonka kulttuurikohteita ja kulttuurillisia sisältöjä pystyy käyttämään hyödyksi kulttuurikasvatuksen vuosisuunnitelmaa kehitettäessä edelleen. Tämä kulttuurikasvatussuunnitelma ei ota erikseen kantaa Seinäjoen ja muiden lähikuntien kulttuuritarjontaan, vaan se keskittyy Alavuden omaan kulttuuriperintöön ja -tarjontaan.

5 KEHITYSTYÖ ELI AINEISTON PURKU

Suomessa on tammikuussa 2021 noin 133 kulttuurikasvatussuunnitelmaa (Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b). Kuitenkin Lastenkulttuurikeskusten liitto listaa sivuillaan vain 108 kulttuurikasvatussuunnitelmaa, joista 107 on kunnallisia kulttuurikasvatussuunnitelmia ja yksi maakunnallinen. Alueellisesti Etelä-Pohjanmaalla kulttuurikasvatussuunnitelmia on tuotettu varsin vähän. Maakunnan 18:sta kunnasta vain neljä on kirjoittanut ja julkaissut oman kuntansa kulttuurikasvatussuunnitelman. Kulttuurista tasa-arvoa ajava Etelä-Pohjanmaan liitto onkin kehottanut kaikkia alueen kuntia tuottamaan kulttuurikasvatussuunnitelman. Tämä kehoitus antoi myös lisäpontta tämän opinnäytetyön tekemiseen.

Kulttuurin kehittämisen kannalta suunnitelmallisuus lisää toiminnan laatua ja vaikuttavuutta, ja on merkityksellisintä sen kohderyhmälle – tässä tapauksessa Alavudella asuville lapsille ja nuorille. Parhaimmillaan kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa perusopetuksen oppilaille tasa-arvoista ja laadukasta kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta. (Hangasluoma 2020.)

Etelä-Pohjanmaan alueella kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat toteuttaneet (elokuu 2021) Seinäjoen kaupunki sekä Lapuan, Kauhavan, Ilmajoen ja Kurikan kunnat. Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelmaa on toteutettu jo pitkään. Liikkeelle lähdettiin teemallisista kokonaisuuksista, eli tarjoamalla samaan teemaan liittyviä sisältöjä kaikille ikäluokille. Nykyään Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa eri teemoja eri luokka-asteille ja ikäryhmille. Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelma kulkee nimellä kulttuurimatka, ja sitä toteutetaan koulujen ja kulttuuripalveluiden tiiviinä yhteistyönä, jolloin toteutus ei jää yksittäisten opettajien vastuulle. (Hangasluoma 2020.)

Pienissä kunnissa resurssit ovat erilaiset, mikä on otettu huomioon myös kulttuurikasvatussuunnitelmia toteutettaessa. Hangasluoman mukaan Kauhavan kulttuurikasvatussuunnitelma sanallistaa jokaisen kohderyhmän kulttuurikasvatukselliset tavoitteet, mikä selkeyttää sen toimeenpanoa. Kyseinen suunnitelma ammentaa sisältöjä Kauhavan omista vahvuuksista ja toimijoista. Lapuan kulttuurikasvatussuunnitelmassa on otettu huomioon myös maantieteellisesti lähellä olevan Seinäjoen tarjoamat kulttuurikohteet ja –palvelut, kuten Seinäjoen kaupunginteatteri ja Nelimarkka-museo. Kurikan suunnitelmaan on rakennettu loistavia sisältöjä perusopetuksen sisään, mutta toteutus on suunnattu vahvasti perusopetuksen henkilökunnalle, eikä se sido kunnan

kulttuuripalveluita aktiiviseen yhteistyöhön koulujen kulttuurikasvatuksen kanssa. (Hangasluoma 2020.)

Hangasluoman antamista esimerkeistä lähikuntien kulttuurikasvatuksessa voi ammentaa selkeästi sen, että kulttuurikasvatusta ei tule säilyttää pelkästään opetushenkilökunnalle, vaan vastuun on jakauduttava kaupunkiorganisaation sisällä. Samoin on luettavissa, että oman kunnan kulttuuriset erityispiirteet on suunnitelmassa huomioitava tai ainakin ne antavat sille erityistä lisäarvoa. Näihin ohjeisiin aion tarttua, koska ne tulevat vahvasti esille myös tulevilla kappaleilla. Samoin Hangasluoman mielestä suuremman kaupungin läheisyydestä ja sen kulttuuritarjonnasta on suurta hyötyä, ja olen samaa mieltä. Koen kuitenkin kulttuurimatkustamisen Alavudelta Seinäjoelle lisäävän kulttuurikasvatuksen menobudjettia liiaksi suunnitelman ensimmäisten vuosien jalkauttamisessa ja toimeenpanossa. Jatkokehitystä ajatellen yhteistyö Seinäjoen tai minkä tahansa muun lähikunnan kanssa on ehdottomasti vartenotettava vaihtoehto, jota tulee pohtia.

5.1 Esikuva-arviointi

Benchmarking-menetelmä on kulttuurikasvatussuunnitelmia käsittelevissä opinnäytetöissä eniten käytetyimpien menetelmien joukossa. Oma tutkimuslähtökohtanani oli valita lähikuntien kulttuurikasvatussuunnitelmat esikuviksi, koska ne jakavat samaa kulttuuriympäristöä ja –resursseja sekä muistuttavat toisiaan kulttuuriperintönsä puolesta. Tulin kuitenkin huomaamaan Etelä-Pohjanmaan olevan selkeästi jäljessä muuta maata kulttuurikasvatussuunnitelmien määrässä. Näin ollen päätin laajentaa esikuva-arviointini kenttää ja lähdin tarkastelemaan kuntia, joiden asukasluku on lähellä Alavuden kaupungin vastaavaa lukua. Tutkin myös näiden kuntien taidelaitosten määrää ja muuta kulttuuriympäristöä, jotta pystyisin realistisesti vertaamaan heidän kulttuurikasvatussuunnitelmansa toteutusta tulevaan omaan suunnitelmaani.

Esikuva-arviointini lähti liikkeelle Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta löytyvien 107 kulttuurikasvatussuunnitelman ja niiden tiivistelmien tutkimiseen ja niiden erityisominaisuuksien listaamiseen Excel-taulukkoon. Taulukon pohjalta valitsin Alavuden asukasmäärään verrattavissa olevat kunnat ja kaupungit, jotka otin tarkempaan

tarkasteluun. Valitsin myös kiinnostavia toteuttamisen tapoja, joita suuremmat tai pienemmät kunnat olivat hyödyntäneet, ja joiden koen olevan toteutettavissa myös Alavudella. Lähempään benchmarkkaukseen valitsin viisi kuntaa: Eura, Eurajoki, Iisalmi, Lapinlahti, sekä Nivala. Minua kiinnostivat myös Loviisan ja Lapuan kulttuurikasvatussuunnitelmat, mutta tutkimukseni perusteella kyseisten kuntien resurssit, maakuntayhteistyö ja taidelaitosten määrä eivät ole verrannolliset Alavuden kunnan tilanteeseen, jolloin ne eivät voi toimia realistisina esikuvina arviointityössä. Seuraavissa kappaleissa esittelen benchmarkkauksessa käyttämäni esikuvakunnat maakunnittain.

5.1.1 Eura ja Eurajoki

Euran ja Eurajoen kulttuurikasvatussuunnitelmat valitsin osaksi esikuva-arviointia sekä niiden keskinäisen erilaisuuden, kulttuuriperinnön, kekseliäisyyden että omien henkilökohtaisten kokemuksieni kautta. Olen osallistunut itse sekä Euran että Eurajoen kulttuurimahdollisuuksien kokemiseen alakouluikäisenä, ja molemmat ovat jättäneet minuun positiivisen jäljen.

Eura on noin 12 000 asukkaan kunta Satakunnassa. Euran kulttuurikasvatussuunnitelma Helminauhaa voi kuvata myyntiesitteenä, joka listaa opetussuunnitelman sisältöihin sopivan tarjonnan alueellisesti. Helminauhassa on esitelty lukuisia opetuspaketteja hintoineen ja kohderyhmineen, joista opetushenkilökunta voi valita itselleen sopivimmat paketit. Teemoina ovat sekä kunnan kulttuuriperintö, luonto ja ympäristö, kirjallisuus ja journalistiikka, kuvataide, musiikki ja näyttämötaide että työelämä ja yrittäjyys. Eura tarjoaa laajan kattauksen erilaisia kulttuurisisältöjä, jotka ovat koulujen ostettavissa. Kuitenkin opetussuunnitelmaan kuuluvat vain kirjastopaketit sekä yksittäiset Euran historian paketit ylä- ja alakoululle. Suunnitelman käyttöönotto ja toimeenpano riippuvat täysin koulujen vuosibudjeteista ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista sekä opettajien omasta suunnittelutyöstä. Suunnitelma kuitenkin mahdollistaa paljon ja jos kulttuuripakettien ostot on määritelty perusopetuksen vuosibudjettiin luokkakohtaisesti, niin Euran suunnitelma näyttäytyy toimivana kokonaisuutena, joka on myös esteettisesti miellyttävää luettavaa. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021e.)

Euran suunnitelmassa arvokkainta oli mielestäni sen paikallisuus ja selkeä arvostus alueen kulttuuriperintöön, josta tarjontaa oli runsaasti. Vaikka Alavudella ei ole tarjota yhtä laajaa palettia kulttuuriperinnöllisistä kohteista ja toiminnoista, näen kuitenkin kulttuuriperinnön arvon olevan tärkeä myös Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelmalle, joten päätin viedä omaa suunnitelmaani samaan suuntaan. Priorisoin siis paikalliseen kulttuurimiljööseen ja kulttuurihistoriaan myös omassa suunnitelmassani ottaen samalla Euran suunnitelman selkeästä rakenteesta mallia. Toisin kuin Euran toimintamalli, Alavus ei mielestäni vielä pysty tarjoamaan useita pakettikokonaisuuksia, joten päädyin yksinkertaistamaan ne yhteen kokonaisuuteen vuosiluokkakohteisesti.

Eurajoki on noin 10 000 asukkaan kunta, joka sijaitsee Euran tavoin Satakunnassa. Kunta on kulttuurikasvatussuunnitelmassaan määritellyt sisällöt luokka-astekohtaisesti niin, että jokaiselle ikäluokalle toteutetaan kaksi kohdevierailua tai työpajaa lukuvuosittain. Eurajoen suunnitelma pitää sisällään runsaasti kulttuuriperintökohteita sekä oman kuntansa, että naapurikuntiensa alueilta. Suunnitelma on selkeä vuosikohmainen lista toteutettavista asioista ja se antaa myös esimerkkejä työtavoista, joilla vierailukohteisiin tutustutaan syvemmin. Suunnitelma listaa myös yhteyshenkilöt, joiden avulla vierailut ovat varattavissa. Mielestäni Eurajoen suunnitelma on helppolukuisen, vaikkakin ulkomuodoltaan tylsä, helposti toteutettava, mutta pitää sisällään runsaasti erilaisia kulttuurin aloja painottaen kuitenkin oman kunnan ja lähialueiden kulttuuriperintöön. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021e.)

Eurajoen kulttuurikasvatussuunnitelman tärkein anti esikuva-arvioinnilleni oli heidän selkeä listauksensa yhteyshenkilöistä, jotka tarjoavat sisältöjä kulttuurikasvatukseen, joten päätin lainata sen Alavuden suunnitelmaan. Eurajoen suunnitelman grafiikan puute ja ulkomuodon yksinkertaisuus kuitenkin herättivät minussa ajatuksia suunnitelman lähestyttävyydestä. Koen, että varsinkin lapsille tarkoitetun suunnitelman ulkomuoto ja graafinen ilme tulee olla kohderyhmänsä mukainen. Minulle tämä tarkoittaa leikillisyyttä ja värikkyyttä, joka innostaa ja inspiroi tarttumaan suunnitelmaan. Päädyin muovaamaan Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelman myös graafiseen muotoon, jossa kulttuuripolku näyttäytyy ikään kuin aarrekarttana läpi Alavuden kulttuurikohteiden.

5.1.2 Iisalmi ja Lapinlahti

Iisalmi on noin 22 200 asukkaan kaupunki Pohjois-Savossa. Iisalmen kulttuurikasvatussuunnitelma on suunnattu perusopetuksen oppilaille ja varhaiskasvatukselle on luotu oma kulttuurikasvatussuunnitelma. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021d.)

Iisalmen perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelma on kompakti vuosiluokittain järjestetty kulttuuritarjonnan paketti, joka listaa myös verkosta löytyviä oppimateriaaleja opettajien käyttöön. Kahdeksan sivun ohjelmaan on kirjattu kulttuurikasvatuksen kulttuuripoliittiset perusteet, Iisalmen kulttuuritoimijat sekä ehdotettu kulttuuritoiminta, joka perustuu vapaaehtoisuuteen ja koulujen omaan haluun viedä kulttuurikasvatusta eteenpäin.

Iisalmen kulttuurikasvatusohjelma mahdollistaa laaja-alaisen otannan kulttuurikasvatuksen perusteista. Suunnitelma tarjoaa jokaiselle peruskoulun vuosiluokalle oman teemansa, joita ylläpitävät eri vastuutahot. Ohjelman vastuutahoina toimivat kulttuuritoimi, kaupunginkirjasto, musiikkiopisto, kuvataidekoulu, kotiseutumuseo, nuorisotoimi sekä itse koulut. Kulttuurikasvatuksen järjestäminen Iisalmen mallilla vaikuttaa yksinkertaiselta ja helposti toteutettavalta, mutta laadukkaasti suunnitellulta ja minimaatimukset saavuttavalta. Ohjelman toteutus on jaettu usean organisaation ja yksikön alle, mikä pienehkössä kaupungissa helpottaa suunnitelman toimeenpanoa ja jalkauttamista kouluihin, joiden on helppo ottaa suunnitelma osaksi opetustaan.

Lapinlahti on noin 10 000 asukkaan kunta Pohjois-Savon maakunnan keskiosassa. Kunta toimeenpanee Pohjois-Savon Kulttuuripolku –suunnitelmaa, jonka toimintaa koordinoi Lastenkulttuurikeskus Lastu. Suunnitelman kohderyhmää ovat varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen oppilaat. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021d.)

Lapinlahden kulttuurikasvatussuunnitelma ei ole kompakti paketti, mutta on sitäkin monikäyttöisempi ja mahdollistaa kulttuurikasvatuksen itsenäisen toteutuksen missä ja milloin vain. Lapinlahdella toteutetaan Pohjois-Savon Kulttuuripolkua, joka on koko Pohjois-Savon alueelle ulottuva kolmen teeman kulttuuripolku-malli. Nämä teemat ovat ympäristö, museo ja kirjasto, joista jokaisesta on tuotettu lyhyen romaanin mittainen aineisto soveltavan taiteen tehtäviä kouluissa toteutettavaksi.

Pohjois-Savon Kulttuuripolun vahvuus on siinä, että sen käytännönläheisyys ja konkreettiset harjoitteet on helppo ottaa käyttöön kaikissa sen toiminta-alueen kunnissa ilman opettajien erityistä panostusta tai innostusta kulttuurikasvatuksen kehittämiseen. Tämä vähentää opetushenkilöstön työtaakkaa ja mahdollistaa kaikkien alueen koulujen tasa-arvoisen kulttuurikasvatuksen käytännön tasolla.

Lapinlahden käytössä olevan kulttuurikasvatussuunnitelman malli olisi lähes sellaisenaan siirrettävissä myös Alavuden tai minkä tahansa muun kunnan käyttöön. Kyseinen suunnitelma on rakennettu tarkasti, mutta se ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn kulttuuriympäristöön tai paikkakuntaan. Päädyin kuitenkin oman eettisyyteni ja oman ammattitaitoni kannalta siihen, että en lainaa tätä valmista konseptia Alavuden kaupungin käyttöön vaan pyrin löytämään ainutlaatuisen tavan toteuttaa kulttuurikasvatusta Alavudella. Suosittelen kuitenkin kaikkia ottamaan Pohjois-Savon Kulttuuripolun luettavien suunnitelmien listalle, koska se tarjoaa sekä konkreettisia toimenpiteitä että runsaasti inspiraatiota. Jos jatkokehittäisin Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaa vielä tulevaisuudessa, niin ottaisin esikuvakseni ehdottomasti Pohjois-Savon Kulttuuripolun ja pyrkisin rakentamaan valmiita sisältöjä ja työskentelymalleja olemassa olevan kulttuurikasvatussuunnitelman sisälle.

5.1.3 Nivala

Nivala on runsaan 10 000 asukkaan kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla. Nivalan kulttuurikasvatussuunnitelman kohderyhmänä ovat kaikki kaupungin lapset ja nuoret varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Kulttuurikasvatuksen pääasiallisina toimijoina ovat Nivalan kulttuuri- ja kirjasto- ja nuorisopalvelut sekä tietysti koulut. Kulttuurikasvatussuunnitelman toimeenpanossa ovat mukana myös alueen kulttuuritoimijat kuten esimerkiksi Tillarigalleria sekä Konserttikeskus. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto, 2021c.)

Nivalan kulttuurikasvatussuunnitelma toteutetaan lukuvuosittain, jolloin ikäluokittain määritellyt kulttuuri- ja taidesisällöt ja niiden kulttuurikasvatukselliset tavoitteet määritellään. Vuosittain vaihtuvien sisältöjen lisäksi kunnassa toteutetaan aktiivista kirjastopalveluihin tutustumista jokaisella luokka-asteella. (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto, 2021c.)

Nivalan kulttuurikasvatussuunnitelman esittelemä, mutta suunnitelman sinällään ulkopuolinen aktiivinen kirjastopalveluihin tutustumisen hanke on käytössä myös Alavuden kaupungissa. Alavudella tämä tarkoittaa käytännössä kulttuurikasvatussuunnitelman ulkopuolista vuosikohtaista suunnitelmaa siitä, kuinka jokainen vuosiluokka tutustuu kirjastopalveluihin ja kirjallisuuden lajiin. Tämän vuoksi lisäksi Kulttuurijuntuun vain yhden kirjastopalveluiden ja koulujen yhteisen osa-alueen, jossa he voivat hyödyntää jo olemassa olevia toimintamallejaan. Nivalan esikuvaa noudattaen nostan myös nuorisopalvelut osaksi Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelmaa.

6 ALAVUDEN KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA

Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelma eli Kulttuurijunttu on suunnitelma siitä, kuinka taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan osana kaikkien Alavuden koulujen perusopetusta. Suunnitelman kohderyhmää ovat perusopetuksen piirissä olevat oppilaat ensimmäisestä luokasta yhdeksänteen luokkaan, koska se oli selkeästi keskimääräinen kohderyhmä Suomen kulttuurikasvatussuunnitelmissa. Perusopetuksen kokeilun jälkeen suosittelen ottamaan myös varhaiskasvatuksen osaksi Alavuden Kulttuurijunttua, kuten useissa muissakin suunnitelmissa oli tehty. Kulttuurikasvatussuunnitelma perustuu Opetushallituksen laatimiin opetussuunnitelman perusteisiin ja Alavudella toteutettavaan eteläpohjalaisen opetussuunnitelman perusteisiin. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa kulttuurikasvatussuunnitelma mainitaan opetussuunnitelmaa täydentävänä mahdollisuutena.

Ehdotus Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelmaksi ei ota kantaa koulujen jo olemassa oleviin rakenteisiin, kuten koulujen kuusijuhlaan ja yksittäisten opettajien kulttuurikasvatukselliseen ammattitaitoon ja omaan innostukseen. Suunnitelma ei sulje pois kouluyksiköiden ja niiden opettajien itsensä tuomaa erityisosaamista tai kiinnostusta, vaan pyrkii tarjoamaan näkökulman kulttuurikasvatuksen monipuoliseen toteuttamiseen.

Alavuden Kulttuurijuntun tavoitteena on saada kulttuurikasvatuksesta monipuolinen, tasa-arvoinen ja jatkuva osa koulujen kulttuurikasvatustyötä. Jokaiselle vuosiluokalle on laadittu oma kulttuurikasvatussuunnitelman sisältö, joka pyrkii ottamaan huomioon kohderyhmän iän ja sen mukanaan tuomat valmiudet. Suunnitelma ottaa huomioon alueen kulttuuriset erityispiirteet ja kaupungin kulttuurimiljöön ja tuo ne aktiiviseksi osaksi suunnitelman sisältöjä.

Ehdotus Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaksi tukee myös eteläpohjalaisen opetussuunnitelman perusteiden sisällä esitettyä yrittäjämäistä toimintatapaa, joka läpileikkaa koko perusopetuksen, sekä pyrkii ottamaan huomioon sekä Alavuden keskustan että entisen Töysän alueen kulttuurikohteet.

Pohdin pitkään Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelman sisällön toteutuksen rakennetta ja sitä tulisiko tarjonta esitellä luokka-asteittain vai taidelajeittain. Luokka-asteittain esitetyssä suunnitelmassa jokaisella ikäryhmä tutustuu yhteen taidelajiin tai

kulttuurin osa-alueeseen, kun taas taidelajeittain toteutetussa suunnitelmassa jokaiselle luokalle olisi tarjolla useisiin taidelajeihin tutustuminen, joista opettajat pystyvät valitsemaan omaan osaamiseensa ja opetussuunnitelmaan sopivat palaset. Käytännössä kysymyksenä oli, että tarjoaako kulttuurisuunnitelma vaihtoehtoja vai osoittaako se polun, jolla kulkea?

Puolet tutkimistani kulttuurikasvatussuunnitelmista tarjosi selkeän polun, jota pitkin perusopetuksen aikana kuljetaan. Puolet tutkimistani kulttuurikasvatussuunnitelmista taas esittelivät alueelliset mahdollisuudet kulttuuritarjottimena, josta koulut ja opettajat voivat valita itselleen sopivimmat sisällöt. Päätin valita kulttuurikasvatussuunnitelman malliksi kulttuuripolun, joka toimii kulttuurikasvatuksen toteutettavana miniminä, tarjoten jokaiselle luokka-asteelle yhden taidemuodon tutustuttavaksi. Koen, että silloin kulttuurikasvatussuunnitelma täyttää parhaiten sille asetetun tavoitteen tasa-arvoistaa kaikkien Alavuden koulujen oppilaiden kulttuurikasvatusta, antaen kaikille saman monipuolisen lähtökohdan kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen. Mahdollisuus jokaiselle vuosiluokalle voi mahdollistaa sen, että tietyt opettajat valitsevat pelkästään tietyn taidelajin sisältöjä osaksi opetussuunnitelmaansa ja muut kulttuurin osa-alueet jäävät kokematta.

Kulttuurijuntuun valittavat taidelajit ja kulttuurin osa-alueet ovat kulttuuriperintö ja kotiseutu, teatteri ja esittävä taide, tanssi, kirjallisuus ja kirjasto, musiikki ja Toivo Kuula, kuvataide ja Harrin taidemuseo, media ja ympäröivä yhteiskunta, ympäristö sekä valokuva ja liikkuva kuva. Nämä taiteen ja kulttuurin lajit valikoituivat osaksi Kulttuurijuntua esikuva-arvioinnissa tekemieni havaintojen pohjalta. Kyseiset osa-alueet nousivat esille useimmiten muissa kulttuurikasvatussuunnitelmissa, minkä lisäksi pyrin lisäämään sisältöihin paikallisuutta jo olemassa olevien kulttuurikohteiden avulla. Vuosiluokat, joilla taidelajeihin tutustutaan, on valikoitu mm. niiden taloudellisten tekijöiden mukaan, järjestämisen helppouden mukaan sekä jo olemassa olevien käytänteiden rikastuttamiseksi.

Suunnitelmassa on pyritty ottamaan huomioon paikalliset toimijat, jotka pystyvät olemaan mukana kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamisessa, jolloin suunnitelman toteuttamisen tuoma rasite jakaantuu mahdollisimman monelle toimijalle, eikä yksit-

täisille opetushenkilökunnan jäsenille tai yhdelle yksikölle. Taidelajisisällöt myös kiinnittyvät Opetushallituksen määrittelemiin laaja-alaisen oppimisen osa-alueisiin, jotka esiteltiin aiemmassa luvussa.

Benchmarkkauksen aikana huomasin kiinnostuvani lukijana tarkemmin suunnitelmista, jotka olivat visuaalisesti miellyttäviä, kun taas minun oli hankalampi saada otetta suunnitelmista, joiden ulkomuotoon ei ollut panostettu. Euran kulttuurikasvatussuunnitelma oli värikäs, leikkisä ja mukaansa tempaava kokonaisuus visuaalisesti, ja päätin tuoda samanlaista vivahteikkautta myös omaan suunnitelmaani. Päädyin kuitenkin tuomaan graafiseen suunnitelmaani tarkemmin omassa suunnitelmassani olevan termin juntu eli polku, jonka malliin suunnitelma on rakennettu. Tällöin Kulttuurijuntun visuaalisesta suunnitelmasta tuli aarrekartan omainen, lapsekas ja leikkisä representaatio kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöistä, joka toistaa Alavuden kaupungin visuaalista ilmettä.

Kuva 2: Kulttuurijuntu, graafinen versio

6.1 Sisällöt alakouluihin

Alavuden Kulttuurijunttu-kulttuurikasvatussuunnitelman alakoulun teemalliset sisällöt ovat teatteri, kirjasto, musiikki, kuvataide, kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö. Nämä samat teemalliset sisällöt toistuivat lähes kaikissa tutkimissani kulttuurikasvatussuunnitelmissa muodossa tai toisessa. Seuraavassa esittelen tarkemmin alakoulujen kulttuurikasvatukselliset sisällöt sekä niiden tavoitteet.

Ensimmäisen luokan oppilaat tutustuvat esittävään taiteeseen teatterivierailun tai kiertävän vierailuesityksen muodossa. Esitykseen pyritään sisällyttämään osallistavia elementtejä, kuten esitykseen liittyvää ennakotehtävämateriaalia tai teatterirakennukseen ja -toimintaan tutustumista. Osion tavoitteena on tutustua esittävän taiteen kokonaisuuteen ja teatterin toimintaan, sekä saada kokemus teatteritaiteen katsojana ja kokijana olemisesta. Osio pyritään toteuttamaan yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa. Osioon liittyvät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitetyt laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Ajattelu ja oppiminen (L1), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) sekä Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)

Toisen luokan oppilaat tutustuvat lähikirjastoonsa tai kaupungin kirjastoautoon omien resurssiensa ja mahdollisuuksien mukaan. Osion laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Ajattelu ja oppiminen (L1) ja Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3). Tavoitteena on luoda lapsille myönteinen kuva kirjastosta lukuharrastuksen ja elämysten tarjoajana. Tärkeää on myös tarjota perustaidot kirjastossa tai kirjastoautossa asiomisesta. Ne oppilaat, joilla ei vielä ole omaa kirjastokorttia, saavat mahdollisuuden hankkia sen. Osio toteutetaan yhteistyössä kirjastopalveluiden kanssa.

Kolmannen luokan oppilaat tutustuvat musiikkiin paikallisen musiikkiperinteen ja alavutelaislähtöisen säveltäjän Toivo Kuulan avulla. Sisältöön voi lisätä vierailun Taidekeskus Harriin, jossa on säveltäjän työlle rakennettu jatkuva näyttely. Tavoitteena on tutustuttaa oppilaat oman alueen musiikkiperinteeseen ja erilaisiin soittimiin ja musiikin lajeihin. Osio voidaan toteuttaa niin konserttina kuin osallistavina työpajoina ja museovierailuna. Sisältö toteutetaan yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan musiikkiopiston tai paikallisten taiteilijoiden kanssa. Osiossa esitellyt laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) ja Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).

Neljännän luokan oppilaat tutustuvat kuvataiteeseen ja Alavuden kulttuuripalveluiden ylläpitämään Taidekeskus Harriin. Taidekeskusvierailun yhteyteen pyritään järjestämään oppilaille osallistava kuvataidetyöpaja, jonka pohjalta oppilaat pystyvät järjestämään oman kuvataidenäyttelyn omalle koululleen tai muuhun julkiseen tilaan. Tavoitteena on tutustua kuvataiteeseen suvemmin sekä katsojana että tekijänä. Tavoitteena on tutustua erilaisiin kuvataiteen muotoihin Taidekeskus Harrin vaihtuvien näyttelyiden avulla ja luoda omaa taidetta osaksi luokan yhteistä näyttelyä. Osio toteutetaan yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa ja laaja-alaisen osaaminen kokonaisuudet ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ja Monilukutaito (L4).

Viidennen luokan oppilaat tutustuvat paikalliseen kotiseutumuseoonsa: Alavudella Sotavanhuksen museo ja Töysässä Makasiinimuseo tai Sepänniemen museoalue. Osion tavoitteena on tutustua oman alueen paikalliseen kulttuuriperintöön ja -historiaan paikallisten kotiseutumuseoiden näyttelyiden avulla. Osio toteutetaan yhteistyössä kotiseutumuseoiden toimintaa ylläpitävien Alavus- ja Töysä-seurojen kanssa. Viidennen luokan osion laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Kuudennen luokan oppilaat tutustuvat heitä ympäröivään maailmaan, sen arkkitehtuuriin, muinaismuistoihin, julkisiin taideteoksiin ja luontokohteisiin. Osion tavoitteena on tutustua omaan alueelliseen kulttuuriympäristöön ja sen kohteisiin, olivatpa ne sitten kulttuurihistoriallisesti, ympäristön kannalta tai arjen toiminnan kannalta merkittäviä. Osio voidaan toteuttaa yhteistyössä Alavus- ja Töysä-seuran tai muiden paikallisten yhdistysten kanssa. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L19), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ja Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

6.2 Sisällöt yläkouluihin

Yläkoulujen kulttuurikasvatuksen sisällöt ovat seitsemännän luokan oppilaille tanssi, kahdeksannen luokan oppilaille Taidetestaajien valtakunnallinen hanke sekä yhdeksannen luokan oppilaille media, jossa tutustutaan sekä kuvaan että tekstiin.

Seitsemännenten luokan oppilaat tutustuvat tanssiin sekä katsojana että tekijöinä. Oppilaat käyvät tutustumassa lukiolaisten järjestämiin vanhojentansseihin, jonka lisäksi liikuntatunteihin lisätään tanssisisältöjä. Tavoitteena on sekä tutustua tanssiin taidelajina että harjoitella kehollista taidetyöskentelyä tanssin ja musiikin kautta. Osio voidaan toteuttaa yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).

Kahdeksannen luokan oppilaat osallistuvat valtakunnalliseen Taidetestaajat-hankkeeseen. Hankkeeseen sisältyy vierailuja taidelaitoksiin, ja sitä hallinnoi Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet kahdeksannen luokan osiossa ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), Monilukutaito (L4), Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Yhdeksannen luokan oppilaat tutustuvat mediaan kuvallisen ilmaisun ja tekstintuoton avulla. Tavoitteena on opetella medialukutaitoa ja omaa tekstin ja kuvan tuottamisen taitoa vaikuttamisen keinona. Oppilaat tutustuvat Viiskunta-lehteen ja alueen muihin lehtiin. Oppilaille järjestetään toimittajavierailu tai vaihtoehtoisesti vierailu Viiskuntalehden toimitukseen. Yhteisprojektina tuotetaan koulun oma lehti, jonka sisältö luodaan yhteistyössä kaikkien yhdeksannen luokan oppilaiden kesken. Osiossa tutustutaan myös sosiaalisen median viestintään ja harjoitetaan medialukutaitoa kyseisessä ympäristössä. Osiossa voidaan toteuttaa erilaisia osallistavia kokonaisuuksia kuvan ja liikkuvan kuvan avulla erilaisilla sosiaalisen median alustoilla.

Journalistiikan osuus toteutetaan yhteistyössä Viiskunta-lehden kanssa ja sosiaalisen median osuus yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat Monilukutaito (L4), Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) ja Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ehdotus Alavuden perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmaksi eli Kulttuurijunttu esiteltiin Alavuden sivistyspalveluiden johtajalle maanantaina 24.5.2021 yksityisessä palaverissa, 25.5. koulujen johtajille etäkokouksen yhteydessä ja Alavuden sivistyslautakunnalle sivistysjohtajan toimesta 25.5.

Sivistystoimen johtajan antama palautteen mukaan suunnitelman ulkoasu on miellyttävä ja se antaa positiivisen alkuvaikutuksen. Suunnitelma on riittävän selkeä ja lyhyt, mikä helpottaa sen jalkauttamista ja toimeenpanoa. Suunnitelman sisällöt ovat paikallisesti toteutettavissa ja luokka-asteittain rakennetut ehdotukset ovat konkreettisia. (Takala 2021.)

Sivistystoimen johtajan mukaan yhteistyökumppanit on valittu järkevästi ja kerätty suunnitelman loppuun selkeästi, mikä helpottaa koulujen ja yhteistyökumppanien yhteistyötä (Takala 2021). Suunnitelma vaatii yhteistyötahojen omaa panostusta ja heidän on oltava tietoisia omasta vastuustaan suunnitelman toimeenpanon osalta. Jos yhteistyötahot saadaan seisomaan suunnitelman takana, on sivistysjohtajan mukaan mahdollisuus saada suunnitelma jalkautettua kaupunkiorganisaatioon ja kouluuyksiköihin (Takala 2021). Kuitenkin suunnitelman selkeät luokka-asteittain rakennetut tavoitteet ja suunnitelman selkeys mahdollistavat suunnitelman jalkauttamisen. Kulttuurikasvatussuunnitelma otetaan käyttöön syksyllä 2021, ja suunnitelman jatkokehityksestä ja jalkauttamisesta vastaa Alavuden kaupungin sivistystoimi.

Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelma on suuri askel oikeaan suuntaan kunnan kulttuurikasvatustyön sekä lasten ja nuorten kulttuurin tasa-arvoisen jakautumisen puolesta. Suunnitelma mahdollistaa kaikkien oppilaiden tutustumisen eri kulttuurin ja taiteen osa-alueisiin laaja-alaisesti, osallistavasti ja omaa kulttuuriympäristöä silmällä pitäen.

Kehittämistyön luonteeseen usein kuuluu tehdyn kehittämistyön jalkauttaminen osaksi kehitettävän organisaation toimintaa, mutta ajallisista ja taloudellisista resursseista johtuen kehittämistyöhön oli mahdotonta sisällyttää tätä osuutta opinnäytetyöprosessiin. Se, että kulttuurikasvatussuunnitelman kehittäjälle ei pystytty tarjoamaan resursseja suunnitelman jalkauttamiseen on valitettavaa, ja heijastaa vahvasti sitä asennetta, jonka kulttuurikasvatustyö yhä kohtaa osana kunnallista päätöksentekoa.

Koska jo keväällä 2021 alkoi vaikuttaa siltä, että resursseja kulttuurikasvatustyölle ei anneta, muuttui myös tämän kehittämistyön luonne ja lopputulos tässä opinnäytetyössä esitellyksi kokonaisuudeksi.

Kokonaisuus pyrittiin rakentamaan niin, että sen koordinoimiseen ei tarvita yhtä kulttuurituotannon ja kulttuurikasvatustyön ammattilaista, vaan vastuuta kulttuurikasvatuksesta jaetaan sen osa-alueita tarjoaville yksiköille ja yhdistyksille. Tällä pyrittiin varmistamaan suunnitelman toteutuminen. Suunnitelman suoraviivaisuus ja yksinkertaisuus, mutta joustava mahdollisuus osallistua sen toteutukseen otettiin myös suunnitelmassa huomioon, jotta rahallisten ja henkilöstön resurssien puute eivät vaikuta vahvasti suunnitelman täytäntöönpanoon.

Suunnitelman tarkoituksena on myös pyrkiä lisäämään kaupungin eri toimijoiden ja yksiköiden välistä yhteistyötä, joka mahdollistaa sekä kulttuurikasvatuksen toteutumisen että laajemman kehittymisen kaupunkiorganisaation sisällä ja sidosryhmien kanssa.

7.1 Suunnitelman jalkauttaminen ja jatkokehitys

Tämä toteutettu kehittämistyö on tärkeä, mutta vain ensimmäinen askel kohti Alavuden kaupungin suunnitelmallista ja pitkäjänteistä kulttuurikasvatustyötä. Seuraavassa esittelen mielestäni tärkeitä asioita, jotka tulee ottaa huomioon suunnitelman jalkauttamisessa ja jatkokehityksessä. Perustan seuraavat pohdintani omaan hiljaiseen tietooni ja tämän opinnäytetyöprosessini aikana keräämiini tietoihin sekä lähdekirjallisuuteen.

Työskennellessäni tämän kulttuurikasvatussuunnitelmaan tähtäävän kehittämistyön parissa, minulle on ollut alusta asti selvää, että pelkästään termistö sekä suunnitelman tarkoitus ja toteutuksen vaatimukset eivät ole yleisessä tiedossa olevia asioita. Toivon, että tämä opinnäytetyöni selventää yllä mainitsemiani asioita kuntien työntekijöille ja niille, joiden tehtävänä on kulttuurikasvatuksen järjestäminen. Suurimpina kysymyksinä lienevät: kuka maksaa sekä kuka tekee ja mitä?

Jotta suunnitelma saadaan jalkautettua, tulee toimeenpanijoiden pohtia ja tehdä päätöksiä kulttuurikasvatuksen budjetoinnista. Käytännössä on selkiytettävä sitä kuka

maksaa ja kuinka paljon sekä kuuluuko kunnan perustehtävään jatkossa kulttuurikasvatustyö. Tämä määrittää kulttuurikasvatuksen raamit ja antaa sen toteuttamiselle selkeyttä. Tärkeimmät toimijat kunnan kulttuurikasvatuksessa ovat sivistyspalvelut sekä kulttuuripalvelut ja useissa kunnissa nämä yksiköt jakavat kulttuurikasvatuksen taloudellisen vastuun keskenään.

Kiesilä esittää omassa opinnäytetyötutkimuksessaan yleisimpiä malleja kulttuurikasvatussuunnitelman kulujen kattamiseen. Hänen mukaansa useimmissa kunnissa kulut jakautuvat niin, että kulttuuritoimi perustehtävänsä mukaisesti kustantaa taidelaitosvierailut ja muun kulttuuritoiminnan, kun taas sivistystoimi tai koulut itse kustantavat kuljetuksista johtuvat kulut. (Kiesilä 2013, 32–33.) Tällainen malli vaikuttaa toimivalta, mutta jos kuljetukset jäävät koulujen itsensä maksettavaksi niin se epätasa-arvoistaa pienempiä kouluja, jotka sijaitsevat kauempana kulttuurikohteista. Ehdotankin että tällaisissa tilanteissa sivistyspalvelut kompensoisivat pienempien koulujen kustannuksia.

Kuten sivistysjohtajakin antamassaan palautteessa työstä mainitsi, tulee jokaisen kulttuurikasvatusta tekevän yksikön sitoutua toimintaan. Esikuva-arviointini ja toimintaympäristön analyysini aikana huomasin, että mitä enemmän koulujen ja opetushenkilöstön resursseja kulttuurikasvatussuunnitelman jalkauttaminen vaatii, sitä vaikeampaa se on. Jalkauttaminen mahdollistuu mm. sillä, että työtaakkaa jaetaan mahdollisimman laaja-alaisesti kulttuurilaitoksille ja koulujen ulkopuolisille toimijoille, jotka tuottavat sitä yhteistyössä koulujen henkilöstön kanssa. Kulttuurikasvatussuunnitelma tulee siis ottaa osaksi koko kunnan kulttuuri- ja opetustoimen arkea. Ehdotuksessani Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaksi olen nimennyt jokaiselle luokka-asteelle tietyn taidesisällön sekä yhteistyökumppanin, jonka yksikkö pystyy taidekasvatuksellisen kokonaisuuden tuottamaan suunnitelman käyttöön. Kiesilän tutkimus tuo ilmi myös aikataulutuksen sekä viestinnän tärkeyden (Kiesilä 2013, 38).

Tämä tulee vaatimaan jämäkkää esihenkilötyöskentelyä yli yksikkörajojen sekä tavoitteen kirkastamista kaikille osallistuville yksiköille ja niiden esihenkilöille. Kunta voi myös nimetä erillisen työryhmän tai yksittäisen henkilön johtamaan kulttuurikasvatusta yhteistyössä kunnan yksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa. Kiesilän tekemässä tutkimuksessa työryhmän koko oli useimmin 4–6 tai 7–10 henkilöä ja yhteistä

kaikille työryhmille oli niiden kokoonpanot, joissa jäseniä oli sekä koulutoimesta että kulttuuritoimesta (Kiesilä 2013, 35–36). Useissa kunnissa on käytössä myös kulttuuriryhdysopettajia hyödyntävä toimintamalli, jossa kyseiset opettajat toimivat oman koulunsa edustajana kulttuurikasvatusta suunniteltaessa. Suunnitelman sisältöjä ja mahdollista jatkokehitystä tulee tehdä vuosittain siihen osallistuvien henkilöiden kanssa ja heitä kuunnellen.

Tyrnävän kulttuurikasvatussuunnitelmassa mukaan jatkuvaan kehittämistyöhön otetaan luottamushenkilöstön, mukana olevien yksiköiden johdon ja koulujen edustajien lisäksi oppilaskuntien edustajat asiantuntijajäseninä (Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021c). Tällä varmistetaan se, että lasten ja nuorten ääni saadaan kuuluviin kulttuurikasvatussuunnitelman täytäntöönpanossa, ja toiminta on kohderyhmälleen tarkasti kohdennettua ja yhteistyössä rakennettua. Asiantuntijajäsenet voidaan ottaa mukaan heti, kun kulttuurikasvatussuunnitelma esitellään tai esimerkiksi sen jälkeen, kun sitä on ehditty yhden lukuvuoden ajan testata ja jalkauttaa.

Poliittisen tahtotilan löytäminen ja aikaansaaminen on tärkeä vaihe kulttuurikasvatussuunnitelman jalkauttamista (Kiesilä 2013, 38). Suunnitelma itsessään ja toteutuksessa nostaa lastenkulttuurin arvostusta, mutta jotta se voi toteutua tulee kuitenkin rakentaa ilmapiiri, jossa lastenkulttuuri jo koetaan tärkeäksi asiaksi, jolle annetaan resursseja. Tämä voi tarkoittaa asian nostamista osaksi kunnan strategiaa tai esimerkiksi positiivisten mielikuvien luomista esimerkiksi kaupungin ulkoisessa viestinnässä. Asian tärkeyttä tulee nostaa myös esille organisaation sisällä innostamalla niitä tekijöitä, jotka ovat osa kulttuurikasvatusta toteuttavaa organisaatiota.

Tärkeintä kulttuurikasvatussuunnitelman jalkauttamisessa on ymmärtää, että tuotettu suunnitelma on vasta alkua, mutta sillä on suuri riski jäädä pelkäksi paperiksi toimiston hyllylle pölyttymään. Tarvitaan edellä mainitsemiani konkreettisia toimenpiteitä ja nimettyjä henkilöitä, joilla on ammattitaito kulttuurikasvatuksen kehittämiseen ja sen tuottamiseen.

Ensimmäinen vuosi tämän kaltaisen kehittämistyön pilotoinnissa on hankalin ja raskain. Kehitystyön sisältö on kaikille uutta, yhteistyön muotoja etsitään ja tarkoituksia kyseenalaistetaan. Siksi on tärkeää löytää joku tai jotkut, jotka pystyvät viemään kehitystyön pilotoinnin läpi ja kehittämään sitä edelleen sidosryhmien kanssa pitkäjänteisesti, innovatiivisesti ja rohkeasti. Ensimmäisen vuoden jälkeen kaikki ovat viisaampia

ja ajan kanssa sekä kovalla työllä myös Alavuden kulttuurikasvatussuunnitelmasta tulee toimintamalli, joka menee eteenpäin tietyllä rutiinilla saavuttaen ne tavoitteet, joita tämä opinnäytetyö esittelee. Ja silloin Alavus on askeleen lähempänä kulttuurin tasa-arvoista jakautumista ja oman kuntansa lastenkulttuuritoiminnan synnyttämistä.

LÄHTEET

- Alavuden kaupunki 2021a. Viitattu 5.4.2021. <https://www.alavus.fi/fi/vapaa-aika/kulttuuri/nahtavyudet/museot.html>
- Alavuden kaupunki 2021b. Viitattu 5.4.2021. <https://www.alavus.fi/fi/vapaa-aika/kulttuuri/taidekeskus-harri-2.html>
- Alavuden kaupunki 2021c. Viitattu 18.8.2021. <https://www.alavus.fi/fi/kaupunki-ja-hallinto/alavus-pahkinankuossa.html>
- Alavuden kaupunki 2021d. Viitattu 19.8.2021. <https://www.alavus.fi/fi/vapaa-aika/kirjasto.html>
- Alavuden kaupunki 2021e. Viitattu 19.8.2021. <https://www.alavus.fi/fi/vapaa-aika/kulttuuri/kaupunginteatteri.html>
- Ehdotus lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi. 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:6.
- Hangasluoma, Hanna. Kulttuuripäällikkö, Etelä-Pohjanmaan liitto. 2020. Yksityinen sähköpostiviesti vastaanotettu 8.1.2020.
- Kavonius, Leea. 2012. Lohjan kaupungin Kulttuuripolku. Toimintamallin kehittäminen. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Kiesilä, Taiju. 2013. Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa – kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa. YAMK-Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Lahikainen, Anja Riitta & Punamäki, Raija-Leena & Tamminen, Tuula. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 166/2019.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Nuorisolaki. 1285/2016.
- Opetusministeriö. 1979. Lastenkulttuuritoimikunnan mietintö. Valtion painatuskeskus.
- Opetusministeriö. 1999. Laki vapaasta sivistystyöstä. 632/1998.
- Seirala, Viivi. 2012. Eläköön taidekasvatus! Kuntaliiton verkkojulkaisu. Helsinki: Suomen kuntaliitto
- Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2020a. Mikä kulttuurikasvatussuunnitelma? Viitattu 31.11.2020. <http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/ohjeet>
- Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021a Viitattu 11.1.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/lausunnot-ja-kannanotot/kuntavaalit-2021/>

Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021b. Viitattu 13.1.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/>

Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021c. Viitattu 16.7.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/pohjois-pohjanmaa/>

Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021d. Viitattu 16.7.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/pohjois-savo/>

Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto 2021e. Viitattu 16.7.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/satakunta-suomen-lastenkulttuurikeskusten-liitto/>

Takala, Antti. 2021. Tilaajan kanssa käyty palautekeskustelu valmiista kulttuurikasvatussuunnitelmasta 24.5.2021.

Yhdistyneet Kansakunnat. 1959. Lapsen oikeuksien sopimus.

LIITTEET

LIITE 1: ALAVUDEN PERUSOPETUKSEN KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA – KULTTUURIJUNTU.

Liitteestä poistettu alkuperäisen suunnitelman yhteystietosivu turhana tietona tämän opinnäytetyön yhteydessä.

Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma perustuu opetussuunnitelman perusteisiin, ja sen tavoite on rikastuttaa opetussuunnitelmaa ja tuoda kulttuuri luonnolliseksi osaksi opetusta ja koulujen arkea. Kulttuurikasvatussuunnitelman lisäksi Alavudella toteutetaan kirjastopalveluiden ja koulujen Kirjasto tutuksi -yhteistyösuunnitelmaa, minkä lisäksi nuoriso- ja sivistyspalvelut ovat käynnistämässä tasa-arvoisen harrastamisen hanketta, joka pitää sisällään myös taiteen ja kulttuurin sisältöjä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla pyritään mahdollistamaan kaikille Alavuden perusopetuksen oppilaille tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua kulttuuriin ja taiteeseen tekijänä ja kokijana. Kulttuurikasvatussuunnitelma toimii työkaluna opetushenkilöstölle ja alueen kulttuuritoimijoille kulttuurikasvatuksen täytäntöönpanijana.

Kunnan kulttuurikasvatus mahdollistaa sekä alueen taiteilijoiden työllistymistä, antaa perustan oppilaiden kulttuuri-identiteetin ja alueellisen kulttuurin kasvulle ja tuo elinvoimaa koko kuntaan. Taide ja kulttuuri kehittävät oppilaiden luovuutta, itsetuntoa ja kriittistä ajattelua sekä antavat mahdollisuuksia löytää omia kiinnostuksen kohteita ja vahvuuksia. Kyky käyttää kulttuuria ja tiedot kulttuurista ja kulttuuriperinnöstä kuuluvat yleissivistykseen. Kulttuurikasvatus rikastuttaa myös eteläpohjalaisessa opetussuunnitelmassa olevaa yrittäjämäinen toimintatapa -oppiainetta.

Alavuden kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma toteutetaan kulttuuripolkumallilla, jossa jokainen oppilas käy läpi luokka-asteittaisen suunnitelman, jossa tutustutaan laaja-alaisesti eri taiteenlajeihin ja kulttuuriin. Suunnitelman nimi "Kulttuurijuntu" on otettu alueen murteesta tarkoittamaan kulttuuripolkua.

Kulttuurikasvatussuunnitelman alla toimii 117-173 oppilasta / vuosiluokka. Kaikki suunnitelmassa esitellyt toiminnot ovat vapaaehtoisia, mutta suositeltavia toimenpiteitä kulttuurikasvatuksen järjestämiseen. Sivistyspalvelut yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden kanssa vastaa kulttuurikasvatussuunnitelman toimeenpanosta ja jalkauttamisesta kouluihin.

Kulttuurijunttu vuosiluokittain

1. luokka – Teatteri

Ensimmäisen luokan oppilaat tutustuvat esittävään taiteeseen teatterivierailun tai kiertävän vierailuesityksen muodossa. Esitykseen pyritään sisällyttämään osallistavia elementtejä, kuten esitykseen liittyvää ennakotehtävämateriaalia tai teatterirakennukseen ja -toimintaan tutustumista.

Tavoitteena tutustua esittävän taiteen kokonaisuuteen ja teatterin toimintaan, sekä saada kokemus teatteritaiteen katsojana ja kokijana olemisesta.

Osio toteutetaan yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa.

2. luokka – Kirjasto

Toisen luokan oppilaat tutustuvat lähikirjastoonsa tai kaupungin kirjastoautoon.

Tavoitteena on luoda lapsille myönteinen kuva kirjastosta lukuharrastuksen ja elämysten tarjoajana. Tärkeää on myös tarjota perustaidot kirjastossa tai kirjastoautossa asiomisesta. Ne oppilaat, joilla ei vielä ole omaa kirjastokorttia, saavat mahdollisuuden hankkia sen.

Osio toteutetaan yhteistyössä kirjastopalveluiden kanssa.

3. luokka – Musiikki

Kolmannen luokan oppilaat tutustuvat musiikkiin paikallisen musiikkiperinteen ja alavutelaissäveltäjän säveltäjän Toivo Kuulan avulla. Sisältöön voi lisätä vierailun Taidekeskus Harrissa, jossa on jatkuva säveltäjän työlle rakennettu näyttely.

Tavoitteena on tutustuttaa oppilaat oman alueen musiikkiperinteeseen ja erilaisiin soittimiin ja musiikin lajeihin. Osio voidaan toteuttaa niin konserttina kuin osallistavina työpajoina ja museovierailuna.

Osio toteutetaan yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan musiikkiopiston tai paikallisten taiteilijoiden kanssa.

4. luokka – Kuvataide

Neljännän luokan oppilaat tutustuvat kuvataiteeseen ja Alavuden kulttuuripalveluiden ylläpitämään Taidekeskus Harriin. Taidekeskusvierailun yhteyteen pyritään järjestämään oppilaille osallistava kuvataidetyöpaja, jonka pohjalta oppilaat pystyvät järjestämään oman kuvataidenäyttelyn omalle koululleen.

Tavoitteena on tutustua kuvataiteeseen syvemmin sekä katsojana että tekijänä. Tavoitteena on tutustua erilaisiin kuvataiteen muotoihin ja luoda omaa taidetta osaksi luokan yhteistä taidenäyttelyä.

Osio toteutetaan yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa.

5. luokka – Kulttuuriperintö

Viidennen luokan oppilaat tutustuvat paikalliseen kotiseutumuseoonsa; Alavudella Sotavanhuksen museo ja Töysässä Makasiinimuseo tai Sepänniemen museoalue.

Tavoitteena tutustua oman alueen paikalliseen kulttuuriperintöön ja -historiaan paikallisten kotiseutumuseoiden näyttelyiden avulla.

Osio toteutetaan yhteistyössä Alavus- ja Töysä-seuran kanssa.

6. luokka – Ympäristö

Kuudennen luokan oppilaat tutustuvat heitä ympäröivään maailmaan, sen arkkitehtuuriin, muinaismuistoihin julkisiin taideteoksiin ja luontokohteisiin.

Tavoitteena on tutustua omaan alueelliseen kulttuuriympäristöön ja sen kohteisiin, olivatpa ne sitten kulttuurihistoriallisesti, ympäristön kannalta tai arjen toiminnan kannalta merkittäviä.

Osio voidaan toteuttaa yhteistyössä Alavus- ja Töysä-seuran tai muiden paikallisten yhdistysten kanssa.

7. luokka – Tanssi

Seitsemännen luokan oppilaat tutustuvat tanssiin sekä katsojina että tekijöinä. Oppilaat käyvät tutustumassa lukiolaisten järjestämiin vanhojentansseihin, jonka lisäksi liikuntatunteihin lisätään tanssisisältöjä.

Tavoitteena on sekä tutustua tanssiin taidelajina että harjoitella kehollista taidetyöskentelyä tanssin ja musiikin kautta.

Osio voidaan toteuttaa yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa.

8. luokka – Taidetestaajat

Kahdeksannen luokan oppilaat osallistuvat valtakunnalliseen Taidetestaajat-hankkeeseen. Hankkeeseen sisältyy vierailuja taidelaitoksiin, ja sitä hallinnoi Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitto.

9. luokka – Media; kuva ja teksti

Yhdeksännen luokan oppilaat tutustuvat mediaan kuvallisen ilmaisun ja tekstintuoton avulla. Tavoitteena on opetella medialukutaitoa ja omaa tekstin ja kuvan tuottamisen taitoa vaikuttamisen keinona.

Oppilaat tutustuvat Viiskunta-lehteen ja alueen muihin lehtiin. Oppilaille järjestetään toimittajavierailu tai vaihtoehtoisesti vierailu Viiskunta-lehden toimitukseen. Yhteisprojektina tuotetaan koulun oma lehti, jonka sisältö luodaan yhteistyössä kaikkien oppilaiden kesken.

Osiossa tutustutaan myös sosiaalisen median viestintään ja harjoitetaan medialukutaitoa kyseisessä ympäristössä. Osiossa voidaan toteuttaa erilaisia osallistavia kokonaisuuksia kuvan ja liikkuvan kuvan avulla erilaisilla sosiaalisen median alustoilla.

Tekstiosuus toteutetaan yhteistyössä Viiskunta-lehden ja sosiaalisen median osuus toteutetaan yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa.

